

Informasjonsplikten

I

Forsikringsrett

**Forsikringsselskapets og forsikringstakers informasjonsplikt, overfor
hverandre, ved skadeforsikring og personforsikring**

Kandidatnummer: 680

Leveringsfrist: 25.04.2008

Til sammen 16746 ord

09.09.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Valg av tema.	1
1.2	Begrepsavklaringer og definisjoner	2
1.3	Avgrensninger	3
1.4	Videre oppbygging	4
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER</u>	<u>5</u>
2.1	Lov	5
2.2	Forarbeid	7
2.3	Rettspraksis	8
2.4	Nemndpraksis	10
2.5	Bransjepraksis	11
2.6	Litteratur	12
<u>3</u>	<u>INFORMASJONSPLIKTEN TIL FORSIKRINGSSKAPET.</u>	<u>13</u>
3.1	Om informasjonsplikt	13
3.1.1	Generell informasjonsplikt	14
3.1.2	Spesifikk informasjonsplikt	14
3.2	Hvilken informasjons skal gis før forsikring inngås.	15
3.2.1	Generell informasjonsplikt i skadeforsikring.	16
3.2.2	Generell informasjonsplikt i personforsikring	23
3.2.3	Plikt til å informere om regler for å bringe tvister inn for en klagenemnd	28

3.3	Informasjon direkte etter inngåelse av forsikringsavtale	30
3.4	Informasjonsplikt under forsikringstiden	34
3.4.1	Skadeforsikring	35
3.4.2	Personforsikring	35
3.5	Virkningen av brudd på informasjonsplikten av forsikringsselskap	37
3.5.1	Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver ved brudd på generell informasjonsplikt.	37
3.6	Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver ved brudd på den spesifikke informasjonsplikt	40
3.6.1	Kontroll over at informasjonsplikt blir overholdt.	42
<u>4</u>	<u>INFORMASJONSPLIKTEN TIL FORSIKRINGSTAKER</u>	<u>43</u>
4.1	Innledning	43
4.2	Forsikringstakers informasjonsplikt i skadeforsikring	43
4.3	Forsikringstaker informasjonsplikt i personforsikring	46
4.4	Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker	49
4.4.1	Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker i skadeforsikring.	50
4.4.2	Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker ved personforsikring.	52
<u>5</u>	<u>KONKLUSJON</u>	<u>55</u>
<u>6</u>	<u>KILDER</u>	<u>57</u>
6.1	Artikkel	57
6.2	Domsregister	57
6.2.1	Rettens Gang (RG)	57
6.2.2	Norsk retts Tidende (Rt)	57
6.3	Forarbeider	57

6.4	Forskrifter	58
6.5	Forsikringsskadenemndas uttalelser (FSN)	58
6.6	Hefter	59
6.7	Litteratur	59
6.8	Lover	59
6.9	URL	60

1 Innledning

1.1 Valg av tema.

Denne oppgaven kommer til å omhandle hvilken informasjonsplikt forsikringsselskapet og forsikringstaker har i forhold til hverandre. Oppgaven kommer også til å omhandle hvilke sanksjoner brudd av informasjonsplikten vil føre til for partene. Informasjonsplikten innenfor forsikringsrett er den plikten som forsikringsselskapet og forsikringstaker har til å informere hverandre om sider som kan eller vil påvirke forsikringsforholdet. Før, under og etter at det er blitt inngått forsikringsavtale mellom partene stiller Forsikringsavtaleloven av 16. juni nr 69 (heretter referert til som FAL) noen konkrete krav til partene ut i fra lovteksten. Den stiller og en del generelle krav som ikke direkte er tatt inn i lovteksten, men som skal taes til følge sett ut i fra andre rettskilder. I denne oppgaven kommer jeg til å vurdere disse informasjonspliktene, se på når i forsikringstiden forsikringsselskapet må oppfylle de ulike kravene, og se på omfanget av de ulike kravene. Noen av disse kravene er veldig godt formulerte i lovtekster, noe de andre rettskildene også bekrefter. Ser vi på andre krav har disse en mer uklar lovtekst og må hovedsakelig vurderes ut i fra andre rettskilder enn denne. Oppgaven kommer også til å se på hvilke krav som stilles til ulike forsikringsselgere. Med andre ord hvilke krav som stilles til informasjonen du får fra en selger i en butikk, kontra en forsikringsrådgiver i et forsikringsselskap.

Finansnærings Hovedorganisasjon og Forbrukerrådet har laget en kvantitativ undersøkelse blant forbrukere kalt Omdømmemåling av Skadeforsikringsbransjen i november 2007. Undersøkelsen er utført av 1005 respondenter på web. Denne undersøkelsen viser holdninger forbrukere har til forsikringsbransjen. ”Nær seks av 10 (56

%) mener bransjen lager vanskelige forsikringsvilkår med vilje.”¹ Dette viser at selv om lovverket er ganske detaljer og har klare krav til forsikringsselskapet om hva forsikringsbeviset skal gjelde, er likevel ikke forbrukerne fornøyd med dette. Undersøkelsen viser at forsikringsselskapene bør finne en måte å forenkle forsikringsbevisene sine på, slik at en vanlig forbruker lettere kan forstå dem, uten at dette går ut over de konkrete kravene FAL setter til utformingen av forsikringsvilkår. Når det i undersøkelsen blir sagt at forbrukerne tror forsikringsselskapet gjør dette med vilje, er det svært viktig at forsikringsselskapene jobber hardt med å finne en løsning, for å ikke miste tillit hos kundene sine.

1.2 Begrepsavklaringer og definisjoner

Jeg kommer her til å forklare kort ulike begreper som blir brukt senere i oppgaven. Dette for å vise hva jeg mener med de ulike ord og begreper i sammenheng med informasjonsplikten i forsikringsretten. Siden jeg bruker disse begrepene til å vurdere informasjonsplikten i forsikringsrett er det naturlig å ta utgangspunkt i FAL for å se på deres definisjoner.

Forsikringsselskapet/ selskapet: ”den som ved avtalen påtar seg å yte forsikring.”²

Forsikringstaker: ”den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med selskapet”³ I denne teksten går jeg kun inn på de individuelle forsikringstakere.

Forsikringsklagekontoret: ”er et nøytralt tvisteløsningsorgan etablert med hjemmel i forsikringsavtaleloven.”⁴

¹Opinion. *Omdømmemåling av skadeforsikringsbransjen*. URL: [Felles undersøkelse FNH/FR \(1 Mb\)](#), 5

² Lov om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) av 16. juni 1989 nr.69 (heretter kalt FAL) § 1-2 (a)

³ FAL § 1-2 (b)

Forsikringsskadenemnda: ”avgir uttalelser vedrørende forståelsen av forsikringsvilkår og lovgivning i forbindelse med konkrete saker. Nemnda ble opprettet sammen med kontoret i 1971.”⁵

Personforsikring: ”Med personforsikring menes livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring. Forsikringen kan tegnes på forsikringstakerens eller på en eller flere andre personers liv eller helse.”⁶

Skadeforsikring: ”Med skadeforsikring menes forsikring mot skade på eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler, forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, og annen forsikring som ikke er personforsikring.”⁷

1.3 Avgrensninger

Denne oppgaven kommer kun til å omfatte informasjonsplikten til forsikringsselskap og forsikringstaker innenfor personforsikring og skadeforsikring. Den omfatter ikke sjøforsikring eller kollektive forsikringer.

⁴ Forsikringsklagekontoret. FKK. URL: <http://www.forsikringsklagekontoret.no/dllvis5.asp?id=1490>

⁵ Forsikringsklagekontoret. *Forsikringsklagekontoret*. URL: <http://www.forsikringsklagekontoret.no/dllvis5.asp?id=1584>

⁶ FAL § 10-1 annet ledd.

⁷ FAL § 1-1 annet ledd.

1.4 Videre oppbygging

Jeg kommer i oppgaven, til å ta for meg de rettskildene som blir nyttet i forhold til informasjonsplikten til forsikringsselskapet ved salg av forsikring. Jeg vil se på de opp i mot temaet på oppgaven. Videre kommer jeg til å gå inn på informasjonsplikten til forsikringsselskapene.

Først kommer jeg til å ta for meg det grunnleggende i informasjonsplikten, før jeg kommer til å forklare den generelle og spesifikke informasjonsplikten som forsikringsavtaleloven regulerer. Deretter kommer jeg til å forklare hvilken informasjonsplikt selskapene har i forkant av inngåelse på en forsikring. Så tar jeg for meg hvilket lovverk som regulerer dette, og litt om hvordan dette viser seg i praksis ved avgjørelser. Deretter kommer jeg til å gå inn på hvilken informasjon som skal gis i forbindelse med inngåelse av en forsikringsavtale. Videre vil jeg her se på hvilken informasjon som skal være spesifisert i forsikringsbeviset. Så kommer jeg til å gå inn på hvilken informasjon som skal gis underveis i forsikringstiden, før jeg går inn på hvilke konsekvenser brudd på informasjonsplikten kan ha for forsikringsselskapet.

Etter at jeg har omhandlet forsikringsselskapets informasjonsplikt ovenfor forsikringstaker, går jeg inn på forsikringstakers informasjonsplikt ovenfor forsikringsselskapet. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i lovgivningen, og vurdere den opp i mot andre rettskilder. Videre kommer jeg til å se på forsikringstakers plikt til å gi korrekte opplysninger på forsikringsselskapet sine spørsmål angående forhold som er av betydning for forsikringen. Deretter kommer jeg til å se på utfylling av egenerklæringsskjemaer i denne forbindelse. Jeg kommer også til å se på hvilken informasjonsplikt forsikringstaker har i forhold til forsikringsselskapet under forsikringstiden. Brudd på informasjonsplikten og hvilke konsekvenser dette vil få, kommer til å bli omhandlet til slutt i kapittelet om forsikringstakers informasjonsplikt ovenfor forsikringsselskapet. Når det gjelder konflikter mellom forsikringstaker og forsikringsselskap, fremkommer også disse i nemndavgjørelser og domsavgjørrelser underveis, ut ifra de ulike temaer som jeg tar opp i denne oppgaven.

Helt til slutt i oppgaveteksten, vil jeg avslutte med å forsøke å gi en konklusjon på de temaene jeg har berørt i oppgaven.

2 Rettskilder

Forsikringsretten er en del av privatretten. Offentligrettslige regler kommer derfor ikke til å bli omhandlet i oppgaven. Informasjonsplikten i forsikringsretten blir ofte vurdert opp i mot avtalerettslige regler. Det må derfor sees på opp i mot avtaleretten og også opp mot kontraktsrett. Obligasjonsrettslige regler kan også være relevant i forbindelse med informasjonsplikten i forsikringsrett.

2.1 Lov

Når man skal vurdere rettskildene, som er aktuelle i forbindelse med informasjonsplikten i forsikringsrett, tar man utgangspunkt i lovverket. Lovverket som omhandler informasjonsplikten i forsikringsrett er Lov om forsikringsavtaler av 1989-06-16 nr 69. Denne loven kommer videre i oppgaven til å bli forkortet som FAL. FAL var en fornyelse av forsikringsavtaleloven vi hadde fra 1930. Opprinnelig ble FAL laget som to ulike lovforslag, en skadeforsikringslov og en personforsikringslov. Departementet valgte imidlertid å sammenstille de to lovforslagene, slik at de ble laget til et felles lovforslag. Lovutkastet ble raskt vedtatt, trolig fordi det ikke var noen spesiell politisk uenighet til lovforslaget.⁸ FAL er bygget opp i fire ulike deler som omhandler hvert sitt spesialområde. Den første delen, del A, omhandler skadeforsikringsdelen. Den andre delen, del B,

⁸ Hans Jacob Bull, *Innføring i forsikringsrett: Innføring I forsikringsrett – kapittel I – III*, 9. utg. (Oslo: Hustrykkeriet, 2003), 16.

omhandler personforsikring. Del C er det kapitlet som omhandler tvister i forsikringsretten, og del D tar for seg ikrafttredelse og overgangsbestemmelser som gjelder etter FAL.

De delene av FAL som er mest aktuelle når det gjelder informasjonsplikten i forsikringsrett er kapittel 2, som vi finner i del A om skadeforsikring, og kapittel 11, som er beskrevet i del B om personforsikring. I disse kapitlene blir det tatt for seg hvilken informasjon som skal gis før forsikring inngås, når forsikring inngås og hvilken informasjon som skal gis i forsikringsbeviset (§ 3-3 er den nye lovhjemmelen for forsikringsbevis i skadeforsikring. Den står nå i kapittel 3. Dette var tidligere § 2-3 under kapittel 2, men er nylig endret). Kapitlene viser videre hvilken informasjon som skal gis underveis i forsikringen, og tilsynsmyndighetenes kontroll over at informasjonsplikten i forsikringsrett blir overholdt.

Lovgivningen i FAL stiller en del klare krav til hvilken informasjon som forsikringsselskapet skal gi. Dette gjelder for eksempel hvilken informasjon som skal være tatt med i forsikringsbeviset. Denne informasjonen kommer jeg tilbake til senere. FAL er andre steder ikke på langt nær så konkret som kravene angående forsikringsbevis er. I FAL § 11-1 som omhandler informasjon som skal gis før forsikring står det at ” Selskapet skal gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring...”⁹ Hva som er viktige sider kan tolkes svært ulikt. Hva forsikringsselskap og forsikringstaker ser på som viktige sider kan også være svært forskjellig. Lovverket i FAL gir ikke alltid noen klare regler for partene. På den ene siden, sier de at selskapet skal, noe som er et helt konkret krav som forsikringsselskapet skal følge. På den annen side velger de å bruke uttrykket viktige sider, noe som blir et klart tolkningsspørsmål. Lovgivningen i FAL må derfor ses i forbindelse med andre rettskilder, for å få et mer nyansert bilde.

FAL kan ikke fravikes til ugunst for forsikringstaker om ikke annet følger av loven står det i § 1-3 for skadeforsikring og § 10-3 for personforsikring. Det er derfor en preseptorisk

⁹ FAL § 11-1

regel. Forsikringsselskapet kan ikke gi forsikringstakerne dårligere vilkår enn det som følger av loven. De kan derimot velge å gi bedre vilkår enn det som står i FAL.

På den generelle informasjonsplikten i FAL, som jeg kommer tilbake til i punkt 3.1.1, legges det opp til en vurdering opp mot alminnelige rettsregler ved brudd på informasjonsplikten. Det må blant annet vurderes om det har foreligget noe tap for forsikringstaker ved at informasjonen ikke har blitt gitt. Samtidig som det må vises at forsikringstaker ville forholdt seg annerledes til forsikringen om informasjonen hadde vært kjent, for at brudd på informasjonsplikten skal kunne få noen konsekvenser.

I den spesifikke delen av FAL som jeg kommer tilbake til i punkt 3.1.2. er derimot lovbestemmelsene lettere å forholde seg til. Her stilles det mange konkrete krav til hva forsikringsbeviset skal inneholde, samt hvilke konsekvenser det vil få for forsikringsselskapet dersom disse kravene brytes. Brudd på informasjonsplikt vil svært ofte føre til tap av rettigheter for forsikringsselskapet.

2.2 Forarbeid

Når det gjelder forarbeidene som er mest aktuelle angående informasjonsplikten i forsikringsrett, må vi se på det som er skrevet i forkant av at FAL ble vedtatt. Arbeidet i forkant av FAL var ganske omfattende og det ble opprinnelig laget to lovforslag. Et for skadeforsikring og et for personforsikring. Lov om avtaler om personforsikring i 1983, NOU 1983:56, og Lov om avtaler om skadeforsikring i 1987, NOU 1987:24. Ut i fra dette kom det et nytt lovforslag i Ot.prp.nr.49. (1988-1989), Om lov om forsikringsavtaler m.m ”Proposisjonen bygger på Forsikringsavtalelovutvalgets utredninger om personforsikring (NOU 1983:56) og skadeforsikring (NOU 1987:24) og høringsuttalelsene til disse.”¹⁰ Her ble den nye skadeforsikringsloven og personforsikringsloven satt sammen til et lovforslag.

¹⁰ Odelstingsproposisjon nr. 49 (1988-89) Om lov om forsikringsavtaler m.m (heretter Ot. prp. nr. 49), 7.

Det var få innvendinger til det nye lovforslaget. Og arbeidet med loven gikk både i departementet og stortinget gikk hurtig. Det knyttet seg heller ingen politiske uenigheter til den nye FAL.¹¹ Den nye FAL ble vedtatt 16. juni 1989.

Siden denne loven ikke vekket noen spesielle debatter og ble ganske enstemmig vedtatt av alle involverte parter må den tillegges betydelig vekt. Hadde ikke innholdet i den nye FAL vært klart for partene og godt formulert ville ikke loven ha gått så raskt gjennom både høringsrunden og Stortinget som den gjorde. Forarbeidene i FAL er derfor en sterk rettskilde i forsikringsretten, og må ilegges betydelig vekt ved avgjørelser av forsikringssaker som gjelder informasjonsplikt.

2.3 Rettspraksis

Siden FAL har en del skjønnsmessige kriterier vil rettspraksis være av stor betydning for å vurdere informasjonsplikten i forsikringsrett. Der lovverket ikke gir noen klare svar er det naturlig å se på domstolenes uttalelser, hvis dette har vært oppe til vurdering der før. Domstolene og spesielt høyesterett sine uttalelser må tillegges betydelig vekt når en sak skal vurderes. ”Og når domstolene under Høyesteretts ledelse følger en fast praksis blir andre nødt til å rette seg etter den fordi de er undergitt domstolenes avgjørelsesmyndighet.”¹² Høyesterett skaper prejudikater. Prejudikat er når rettsavgjørelsen setter opp et mønster det kan være aktuelt å følge.¹³ De skaper med andre ord en praksis som bør følges opp i senere saker. En naturlig følge av dette er at underinstanser må følge høyesteretts standpunkt. Siden FAL har så mange kriterier som ikke kommer klart frem i lovverket, men må vurderes som skjønnsmessige momenter, vil domstolens uttalelser i forhold til dem være svært viktig.

¹¹ Bull, *Innføring i forsikringsrett*, 16.

¹² Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5 utg. (Oslo: Universitetsforlaget 2001), 155.

¹³ Eckhoff, *Rettskildelære*, 159.

Det blir vurdert mange saker angående forsikringsrett i domsstolen årlig. Nøyaktig hvor mange er vanskelig å anslå, men før FAL trådte i kraft regnet man med av over 1000 saker ble behandlet av domstolene årlig der et forsikringsselskap var part i en sak.¹⁴ Før FAL trådte i kraft var det også svært mange saker ut i fra den gamle forsikringsskadeloven av 1930 som ble avgjort av domsstolen. Men disse dommene er det veldig variert om det kan tillegges særlig vekt, siden FAL bryter med den gamle loven på en del punkt. I den nye FAL er det brukt mange flere skjønnsmessige regler og formuleringer enn det var i den opprinnelige Forsikringsavtaleloven. ”Tidligere rettspraksis knyttet til formuleringer i bestemte forsikringsvilkår vil på tilsvarende måte ofte fremstå som ”foreldet”, ved at det i nye vilkår er valgt andre formuleringer.”¹⁵ I personforsikring er det hovedsakelig informasjonsplikten til forsikringstaker som skaper flest problemer. Ser vi på skadeforsikring derimot er det saker angående uriktige opplysninger og fremkallelse av forsikringstilfeller som oftest havner i retten.¹⁶ Siden forsikringssaker normalt sett går til en av nemndene først, er de saker som ender opp for domstolen ofte de saker der en av partene er høyst uenig i resultatet. Dette gjelder også prinsipielle spørsmål som partene ønsker å få en avgjørelse på av domsstol, og saker som dreier seg om svært mange penger. Å få avgjort en sak i domstolen eller i en nemnd, kan være av svært forskjellig betydning som en rettskilde. I forsikringsrett derimot legger domstolene ofte vekt på nemndas praksis. Dette kommer jeg tilbake i under kapittelet om nemndpraksis, der jeg refererer til en Høyesterettsdom som viser nettopp dette.

¹⁴ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 33.

¹⁵ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 35.

¹⁶ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 34, 35

2.4 Nemndpraksis

I forsikringsrett er det en lang tradisjon med å få avgjort saker utenfor domstolen. De fleste sakene kommer derfor aldri til domstolen. Forsikringsskadenemnda er den nemnda det kommer til å bli brukt uttalelser fra i denne oppgaven. Det er heller ikke uvanlig at store forsikringsselskap har sine egne klagenemnder, men det kommer jeg ikke til å gå inn på i oppgaven.

Vi ser ut i fra dommer at nemndpraksis i forsikringsrett er relevant å bruke som en rettskilde. I Rt. 1987 s. 744 velger høyesterett å henvise til praksis av Forsikringsskadenemnda når de tar et standpunkt i dommen. Her skal de avgjøre hvordan begrepet innbrudd skal tolkes. Høyesterett tolker straffbart innbrudd ut i fra straffeloven av 22. mai 1902 nr 10 § 147. De legger til grunn at det er dette innbruddsbegrepet som har vært brukt av skadeforsikringsselskap så langt man kjenner til. Høyesterett sier i sin avgjørelse om begrepet at tolkningen "... har også vært lagt til grunn – så vidt skjønnes unntaksfritt – i de klageavgjørelser som er blitt dokumentert for Høyesterett fra Forsikringsskadenemnda og fra selskapenes egne klagenemnder, selv om det i enkelte av avgjørelsene har vært dissenser."¹⁷ Dette viser at Forsikringsskadenemndas uttalelser er av betydning som en rettskilde. Derfor kommer jeg i denne oppgaven til å referere til Forsikringsskadenemndas dommer.

Nemnda består av en leder, som enten er dommer eller høyt kvalifisert jurist, to forbrukerrepresentanter og to selskapsrepresentanter. Forsikringsskadenemnda "... gir uttalelser om forståelsen av vilkår og lov i konkrete klagesaker."¹⁸ Forsikringsskadenemnda er delt i to avdelinger. Den ene omhandler personforsikring. Den andre omhandler skadeforsikring. Det er viktig å vite at nemndas avgjørelser kun er rådgivende. Men om partene velger å ikke godta avgjørelsen må det informeres om innen 45 dager til nemnda.

¹⁷ Rt. 1987 s. 744, 748.

¹⁸ Elisabeth Berthelsen, *Innformasjonsplikten*, 5 utg. (Oslo: BI forsikringsakademiet, 2003), 9.

Dersom dette ikke gjøres blir partene bundet av avgjørelsen. Som oftest velger partene å godta nemndas avgjørelser, men dette skjer ikke på langt nær alltid. Ofte er det avgjørelser av prinsipielle spørsmål, som ikke blir godtatt av forsikringsselskapene.

Forsikringsselskapene ønsker ofte at dette skal bli avgjort av domstolene. Andre grunner kan være at det dreier seg om svært mange penger for forsikringsselskapet. Der saken ikke har blitt godt nok opplyst i nemnda kan det være aktuelt å ta den opp for en domstol. Dette gjelder også der en av partene i saken er helt uenig i nemndas uttalelse.¹⁹

Når det gjelder saker om informasjonsplikt mellom forsikringstaker (hovedsakelig privat personer i denne oppgaven) og forsikringsselskap, vil trolig hoveddelen av konfliktene komme opp for nemnda. Vanligvis vil en rettssak for vanlige forsikringskunder være svært kostbart, men siden Forsikringsskadenemnda er en gratis tjeneste vil de allikevel få muligheten til å få tatt opp sin sak. Siden forsikringsselskapet normalt sett føyer seg etter nemndas uttalelser, er det verdt for forsikringstaker å prøve dette alternativet før en eventuell rettssak. Ved å bringe frem saken fram for nemnda vil de fort få en forståelse av om saken deres kan føre frem.

2.5 Bransjepraksis

Når flere selskap over lengre tid etablerer seg en praksis på hvordan lovverket eller forsikringsvilkårene skal forstås, kaller vi det en bransjepraksis. Det må være flere selskap som tolker bestemmelser på samme måte for at man kaller det bransjepraksis, et enkelt selskaps praksis er ikke godt nok.²⁰ I forsikringsrett har vi fire ledende firmaer som står for hoveddelen av forsikring i landet, Gjensidige, If, Trygg Vesta, og Sparebank1. Domstolene velger ofte å tillegge bransjepraksis vekt der "... løsningen etter forsikringsvilkårene må

¹⁹ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 38.

²⁰ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 41.

oppfattes som usikker og uklar.”²¹ Høyesterett valgte i Rt. 1987 s. 744 som nevnt tidligere å legge forsikringsbransjens og Forsikringsskadenemndas definisjon av innbrudd som grunnlag for å vurdere om det hadde foreligget et innbrudd i saken, som forsikringsselskapet måtte erstatte tapene for. Dette viser at bransjepraksis må anses som svært relevant der man kan vise til at denne praksisen er brukt av flere forsikringsselskaper, og at praksisen har vært fast gjennom lengre tid. Domstolene vil ofte trolig sette klare krav til forsikringsselskapet om dokumentasjon til at det faktisk er etablert en fast forsikringspraksis, spesielt om praksisen ikke fører til et hensiktsmessig resultat ifølge domstolen.²² Skulle det imidlertid vise seg at det kan dokumenteres en slik bransjepraksis, vil domstolen mest trolig ta hensyn til dette under avgjørelsen av saker.

2.6 Litteratur

”Det finnes ingen samlet fremstilling av alminnelig norsk forsikringsrett etter vedtagelsen av FAL 1989.”²³ Når det gjelder litteratur som omfatter informasjonsplikten i forsikringsretten har vi Hans Jacob Bull sitt utkast til en lærebok, som heter *innføring i forsikringsrett* (2003). Denne boken gir en rask og enkel fremstilling av de viktigste elementene av forsikringsrett, deriblant informasjonsplikten. Videre har vi *Forsikringsavtaleloven med kommentarer* (2001) skrevet av Claus Brynildsen, Børre Lid og Truls Nygård. Denne boken går systematisk gjennom FAL, paragraf for paragraf, og forklarer hva som menes med de ulike hjemlene og gir ofte henvisninger til rettsavgjørelser som kan være aktuelle. Videre har Elisabeth Berthelsen fra Forsikringsklagekontoret skrevet boken *Informasjonsplikten* (2003). Denne boken er pensum for et autorisasjonskurs for forsikringsrådgivere og skadeoppgjørskonsulenter. Videre har Bjørn Engstrøm skrevet en artikkel som heter *Forsikringsselskapenes informasjonsplikt – erstatningsansvar ved*

²¹ Bull, *Innføring i forsikringsrett*, 43.

²² Bull, *Innføring i forsikringsrett*, 44.

²³ Bull, *Innføring i forsikringsrett*, 44.

brudd på informasjonsplikten. Denne artikkelen gir et godt innblikk i informasjonsplikten i forsikringsrett. Generelt er det veldig lite litteratur som omhandler informasjonsplikten i forsikringsrett. Siden litteraturen er sparsommelig og ikke går godt nok ned i dybden på spørsmålene om informasjonsplikt, kan man ikke tillegge for mye vekt på litteraturen. Men det vil være naturlig å bruke litteraturen som en støtte opp i mot de andre rettskildene.

3 Informasjonsplikten til forsikringsselskapet.

3.1 Om informasjonsplikt

Informasjonsplikten kan deles i to ulike deler. For det første skal den sikre at forsikringsselskapets kunder får orientering om de forsikringsprodukter selskapet kan tilby. Dette skal skje ut fra de behov kunden måtte kunne anses å ha. Dette er regler på et generelt plan, som knytter seg hovedsakelig til forhold som angår forsikringens dekningsfelt, og faller derfor hovedsakelig utenfor FAL. For det andre dreier det seg om regler som mer spesifikt skal gjøre kundene oppmerksomme på forhold som kan ha betydning for deres rettstilling under en inngått forsikringsavtale.²⁴ På dette punktet ser vi en klar lovgivning i FAL kapittel 2 på skadeforsikring og FAL kapittel 11 på personforsikring. Noe som er veldig spesielt i FAL er at loven pålegger forsikringsselskapet å informere og reklamere for sine produkter. Dette er noe man svært sjelden ser. Grunnlaget for dette er å oppfylle informasjonsplikten som jeg nå skal gå inn på.

²⁴ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 80, 81.

3.1.1 Generell informasjonsplikt

Den generelle informasjonsplikten er mest aktuell i tiden før en konkret forsikringsavtale er etablert. Det er på dette stadiet man trenger mest informasjon som forsikringstaker, for å sikre at man inngår de forsikringene som er mest gunstige, og best mulig dekker de forsikringsbehov man har. Den generelle informasjonsplikten blir også viktig under forsikringstiden når man over lengre perioder har en forsikring, som man bør vurdere tilleggsdekning for. Det er også aktuelt når det gjelder forsikringer som kommer opp til fornyelse. FAL legger ikke opp til formaliserte løsninger når det gjelder den generelle informasjonsplikten. Dette betyr at selskapet selv velger hvordan de ønsker å oppfylle denne informasjonsplikten. Det finnes heller ikke noe regelverk i FAL som regulerer brudd på den generelle informasjonsplikten. Konsekvensen av brudd på den generelle informasjonsplikten, er derimot avgjort i mange saker i forsikringsskadenemnda samt i domsavgjørelser.

3.1.2 Spesifikk informasjonsplikt

Når forsikringsselskapet og en kunde blir enige om å etablere en forsikringsavtale, skal det utstedes et forsikringsbevis. Den spesifikke informasjonsplikten blir i all hovedsak oppfylt av forsikringsselskapet ved informasjon man finner i forsikringsbeviset, som forsikringstaker får utlevert. Det finnes en del konkrete krav ut fra lovverket om hva forsikringsbeviset skal inneholde. Kravene til innhold i forsikringsbeviset ser vi i hovedsak i FAL § 2-2 for skadeforsikring og FAL § 11-2 for personforsikring. Dette kommer jeg til å gå inn på i punkt 3.3, om informasjonsplikten forsikringsselskapet har direkte etter inngått forsikringsavtale. I motsetning til den generelle informasjonsplikten er det i den spesifikke informasjonen retningslinjer for konsekvenser for forsikringsselskapet dersom de bryter informasjonsplikten.

3.2 Hvilken informasjons skal gis før forsikring inngås.

Informasjonen som gis før forsikring inngås er i hovedsak en følge av den generelle informasjonsplikten. Lovgiver har også valgt å ta inn noe av denne informasjonsplikten i FAL § 2-1 og FAL § 11-1. Her settes det noen klare krav til for hva selskapet skal informere om. Et av disse kravene er premiene for de ulike forsikringene, men også en del krav som kan tolkes i ulike retninger. For eksempel står det i FAL § 2-1 første ledd at selskapet skal: "... i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet." Dette er et vidt begrep som det enkelte forsikringsselskap kan tolke på mange ulike måter. Utfallet av dette kan gi store variasjoner. En omfattende brosjyre kan gi falsk trygghet til en forsikringstaker, slik at denne ikke tror man trenger mer omfattende rådgivning fra forsikringsselskapet. I mange tilfeller er altså ikke en brosjyre nok for å få den nødvendige informasjon, selv om lovteksten kan tolkes dit hen. Dette ser vi i Forsikringsskadenemndas uttalelse FSN-6146 som omhandler en symptomklausul. Denne klausulen gav ikke den omfattende brosjyren informasjon om. Dette kommer jeg tilbake til i punkt 3.2.2. Forarbeider, nemnds og rettspraksis gir derimot en klarere tolkning der lovteksten kan virke uklar. Dette vil jeg utdype senere.

Forsikringsselskapets informasjonsplikt varierer også fra skadeforsikring til personforsikring. "Formålet med informasjonsplikten er å gjøre det mulig for forsikringstaker å vurdere om den aktuelle forsikring dekker behovet, samt å gi mulighet for å sammenligne med andre forsikringsselskapers tilbud."²⁵ Det er ikke lagt opp til noen skriftlighetskrav i forbindelse med informasjonsplikten. Det er svært vanlig at forsikringsselskaper gir viktig informasjonen skriftlig. Informasjonsplikten selskapet har, gjelder forsikringstaker og ikke forsikrede når dette er en annen person.

²⁵ Claus Brynildsen, Børre Lid, Truls Nygård, *Forsikringsavtaleloven: med kommentarer*, 1 utg. (Oslo: Gyldendal Akademisk, 2001), 36.

3.2.1 Generell informasjonsplikt i skadeforsikring.

”§ 2-1. (informasjon i forbindelse med tegningen)

I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet. Herunder skal det gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i dekningen, i forhold til det forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring, om alternative dekningsformer og om tilleggsdekninger som det markedsfører. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene.

Hvis partene ikke kan velge hvilket lands lovgivning som skal gjelde for avtalen, skal selskapet dessuten opplyse om hvilken lovgivning som skal gjelde. Hvis partene kan velge lovgivning, skal selskapet opplyse hvilken lovgivning det foreslår skal gjelde.

Selskapet skal også opplyse om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for en klagenemnd, jf § 20-1.”²⁶

I første ledd i FAL § 2-1 står det at det er i forbindelse med tegningen at forsikringsselskapet skal ”legge forholdene til rette” slik at forsikringstaker på en best mulig måte kan få vurdert tilbudet fra forsikringsselskapet. Det er selskapet som skal gi informasjonen om det som står i paragrafen. Med selskapet menes enhver som har fullmakt til å inngå forsikringsavtale på vegne av det forsikringsselskapet som selger forsikringen.²⁷ Det vil si at den stilling i selskapet som vedkommende har, så lenge de gir uttrykk for at de har fullmakt til å inngå avtale på vegne av selskapet, ikke er av spesiell betydning. Velger selger av forsikringen å gå utover den fullmakten man har, må selskapet likevel svare for

²⁶ FAL § 2-1

²⁷ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 36.

dette. Dette gjelder ikke dersom det er tydelig at forsikringstaker burde ha forstått at selger gikk utover sin fullmakt.²⁸

Informasjonen til forsikringstaker skal komme i forbindelse med tegning av forsikring. Ordbruken her ble diskutert i forbindelse med inngåelse av FAL. Forbrukerrådet mente det heller burde stått at informasjonen skulle komme før tegning. De mente også at informasjonsplikten skulle oppfylles skriftlig.²⁹ Utvalget og departementet hadde allerede tatt stilling til dette i utkastet til skadeforsikringsloven. Der uttalte de at informasjonen burde komme på et så tidlig tidspunkt at forsikringstaker skulle få god tid til å vurdere forsikringen før man valgte om man skulle inngå den. Dette burde være hovedregelen som skulle gjelde i normale tilfeller.³⁰ Departementet tok i Ot.prp. nr. 49. det standpunktet, at de ønsket at FAL § 2-1 skulle være en skjønnsmessig regel. De anga som grunn at paragrafen skulle gjelde all skadeforsikring. De ønsket ikke å lage en for stivbent regel her. Dette gjorde de ut fra at forsikringsproduktene stadig endres og det gjelder tegningssituasjonene også.³¹

Ut i fra dette ser man at informasjonen bør komme før det blir inngått forsikringsavtale. Helst skal denne informasjonen komme i god tid før forsikringsavtale blir inngått slik at forsikringstaker har mulighet til å vurdere tilbudet på forhånd. Realiteten er ofte en annen. Dette visste lovgiver om da man laget loven, og det er også grunnen til at paragrafen ikke er mer konkret. Svært ofte ønsker forsikringstaker at avtalen skal komme i gang på kortest mulig tid.

La oss si man har nettopp kjøpt seg ny bil, og man kan få den overlevert med en gang. For å kunne kjøre bilen må man som et minimum ha en ansvarsforsikring. Ansvarsforsikring dekker erstatningskrav som forsikringstaker pådrar seg ved skade på personer, eiendeler og

²⁸ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 36.

²⁹ Ot.prp. nr. 49, 41.

³⁰ NOU 1987:24, Lov om avtaler om skadeforsikring, (heretter NOU 1987:24), 50.

³¹ Ot.prp. nr. 49, 41.

eiendom. Denne forsikringen gir skadelidte mulighet til å reise kravet direkte til forsikringsselskapet uten å måtte gå omveier.³² Forsikringstaker velger i denne saken å ta kontakt med forsikringsselskap på telefon, og ønsker at forsikringen skal tre i kraft umiddelbart. I slike situasjoner blir nødvendig informasjon gitt i løpet av bare noen minutter, og forsikringstaker får svært liten tid til å tenke seg om og vurdere tilbudet som blir gitt. Her blir all den skriftelige informasjonen sendt ut i etterkant sammen med avtaledokumentet. Forsikringsselskapet kommer da ikke i ansvar overfor forsikringstaker på grunn av at informasjonen kom på et så sent tidspunkt, så lenge informasjonen står i samsvar med de krav loven stiller.³³

Når FAL 2-1 første ledd sier at man skal legge forholdene til rette for forsikringstaker, menes det at forsikringsselskapet skal informere om hvilke forsikringer de har som kan være interessante for forsikringstakeren. Dette skal forsikringsselskapet gjøre ut fra hvilken informasjon forsikringstaker forteller om sitt behov for forsikring. I motsetning til personforsikring som jeg kommer tilbake til senere, trenger det ikke å foregå noen individuell behovs analyse ved inngåelse av skadeforsikring. Dette er en følge av både ordlyden og lovforarbeidene til FAL.³⁴ ”Bakgrunnen er at lovgiver ikke har ønsket å hindre utviklingen av standardiserte salgsformer ved salg av skadeforsikring, for eksempel ved bruk av brosjyrer eller tekst i salgsterminaler (databasert salg):”³⁵ Dette vil si at kravene til forsikringsselskapet her er lavere enn det er i personforsikrings saker.

Forsikringstaker skal kun få vite om de ulike alternativene, og den informasjon skal være slik at forsikringstaker kan foreta valget selv. Dette gjør situasjonen vanskeligere for forsikringstaker som må søke mye av informasjonen selv ut fra hva man tror kan være relevant. Mens for forsikringsselskapet gjør dette det mye lettere å selge en forsikring.

³² Jon Gisle, Kristian Andenæs, Jan Fridthjof Bernt, Thor Falkanger, Arnhild Dordi Gjønnes, *Jusleksikon*, 2 utg, (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2002), 17.

³³ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 36.

³⁴ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 37.

³⁵ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 37.

Grunnen til dette er at kravene til dem er mye lavere i skadeforsikring, enn den veiledningsplikten og ansvaret de har ovenfor forsikringstaker i personforsikring. Der skal de sørge for at forsikringstaker langt på vei får riktig forsikring, dette gjøres via grundig veiledning og informasjon.

Forsikringsselskap har derimot ingen plikt til å gjøre seg kjent med andre forsikringsselskap sine produkter og priser. De plikter derfor ikke å opplyse forsikringstaker om hvilke vilkår andre forsikringsselskaper har og hvilke dekninger man kan få der. Lovgiver har tatt stilling til dette i NOU 1987:24 s 49. Velger derimot forsikringsselskapet å gi informasjon om andre forsikringsselskapers produkter må denne informasjonen være korrekt. Selskapet kan bli holdt erstatningsansvarlig om de gir feilinformasjon.³⁶

Forsikringsskadenemnda tar stilling til dette i FSN 957. Forsikringsselskapet valgte her å opplyse forsikrede om at han ikke hadde mulighet til å få bedre dekning om han valgte et annet forsikringsselskap. Forsikrede valgte å inngå forsikring med selskapet. Forsikringen gjaldt en travhest. Hesten ble etter en skade og erklært 100 % uegnet som travhest. Forsikringsselskapet hadde ikke informert forsikringstaker om at denne forsikringen kun gjaldt som dødsrisikoforsikring. Forsikringsselskapet ønsket derfor ikke å dekke skaden. Berthelsen tar i boken Informasjonsplikten standpunkt til dette. Hun sier at normalt sett bør man ikke informere om annet enn egne produkter. ”Samtidig bør man selvfølgelig ikke uttale seg om andres produkter, for eksempel ved å si at der ikke finnes bedre dekninger på markedet...”³⁷ Hun refererer I denne sammenheng til denne avgjørelsen av forsikringsskadenemnda.

Videre i FAL § 2-1 står det at det herunder skal opplyses om vesentlige begrensninger, alternative dekningsformer og tilleggsdekninger som forsikringsselskapet markedsfører.

³⁶ Bjørn Engstrøm, *Forsikringsselskapenes informasjonsplikt – erstatningsansvar ved brudd på informasjonsplikten*, Publisert i Tidsskrift for Erstatningsrett, nr. 4, 2004, 234.

³⁷ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 22.

”Med *begrensninger* menes unntak og begrensninger av alle typer, for eksempel unntak for visse farer eller skadeårsaker, geografiske begrensninger, unntak for visse skadefølger, begrensninger i tid og begrensninger i tapsfeltet.”³⁸ De begrensningene som det skal opplyses om etter FAL § 2-1, er de det er rimelig at forsikringstakeren tror at er dekket under forsikringen han inngår. Et eksempel på dette er om man tegner husforsikring. Når man tegner en husforsikring kommer de fleste til å ta det som en selvfølge at forsikringen dekker brann. Dersom den der i mot ikke dekker brann må forsikringsselskapet opplyse kunden om dette, før forsikring inngås.

Det er som nevnt ovenfor et krav i lovgivningen at forsikringsselskapet skal informere om tilleggsdekninger og alternative deknninger. Tilleggsdekninger kan være ekstremsport dekning, krigsrisikodekning og ekspedisjonsdekning. Disse tilleggsdekningene kan man kjøpe i forbindelse med ulike reiseforsikringer.³⁹ Dette er forskjellen fra tilleggsdekninger til alternative dekningsformer. Om man i utgangspunktet har tenkt å kjøpe en forsikring og man velger en alternativ forsikring, velger man å kjøpe en annen forsikring enn den opprinnelige. Alternative forsikringer er forsikringer som kan erstatte hverandre, og som gir deknninger på hvert sitt hold. Men i skadeforsikring skal man som tidligere nevnt ikke foreta noen behovsanalyse av forsikringstaker. Her skal man kun informere om de ulike alternativene. Men forsikringstaker skal få vite om alle aktuelle tilleggsdekninger og alternative deknninger, dette følger av FAL § 2-1.

Et eksempel på at en tilleggsdekning kunne gjort en forsikring mye bedre for forsikringstaker finner vi i RG 1994 s. 171. Denne saken omhandler en familie på fem personer som reiser til USA i fire måneder. Dagen før avreise tegner forsikringstakerens sønn en reiseforsikring i banken. Han bad om et spesielt produkt som han fikk. Ved tegning av forsikring ble han oppfordret til å sette seg inn i forsikringens vilkår, og ble spesielt bedt

³⁸ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 38.

³⁹ Europeiske reiseforsikring – en del av If. *Spesial- og tilleggsforsikringer*, URL:

<http://www.europeiske.no/web/no/europeiske.nsf/noframes/99A15D1F0407F4A8C125725E0034A23E>

om å lese den siden forsikringssummen stod på. Under USA oppholdet ble familien frastjålet verdier for 75 000 kr. Forsikringen de hadde tegnet dekket bare tap på 15 000 kr. Men det fantes tilleggsdekning til denne forsikringen slik at forsikringen dekket ytterligere 25 000 kr. Spørsmålet som først kom opp for Forsikringsskadenemnda, og så for retten, var om det var brudd på informasjonsplikten at det ikke var blitt informert om tilleggsdekningen man kunne få til denne forsikringen. I forsikringsskadenemnda kom flertallet til at informasjonsplikten var brutt, siden det var helt klart at en forsikring som dekket 15 000 kr for en familie på fem personer på en så langvarig reise, var svært lav. De mente at forsikringsselskapets representant burde ha informert om hvilke tilleggsdekninger som var relevante. Saken ble tatt videre til retten, og retten kom til en helt annen konklusjon. Retten kom fram til at det ikke kunne ventes at man i tillegg til skriftlig informasjon kunne kreve muntlig informasjon. Det ble vektlagt at dette var en kombinert forsikring som bestod av mange ulike elementer, og det ville være svært vanskelig for representanten til forsikringsselskapet å vite hvilken tilleggsinformasjon, som man behøvde å gi. Tidspunktet for inngåelsen av forsikringen ble også vektlagt, samt at det her var en sak som hastet og en person som tydelig hadde bestemt seg på forhånd for hvilken forsikring som var ønskelig. Han var også svært opptatt av at det ikke skulle bli en for dyr forsikring. Siden forsikringssumme og deknings alternativer fremgikk så klart av forsikringsbeviset og annet informasjonsmateriale forsikringstaker mottok, kunne forsikringsselskapet ikke klandres for mangelfull informasjon. Retten kom fram til at informasjonsplikten ikke var forsømt. Dette kom retten fram til etter en helhetsvurdering.

Ut i fra denne dommen ser vi at en tilleggsdekning ville vært svært betydningsfull for forsikringstaker. Men siden han ikke ble informert om denne, hadde han heller ikke mulighet til å inngå denne tilleggsdekningen til forsikringen. Bull kritiserer denne dommen i boken Innføring i forsikringsrett – kapittel I- III s 90-91. Han mener byretten i denne saken stiller alt for lave krav til selskapets representant. FAL § 2-1 er veldig klar på dette punktet. Det står i FAL § 2-1 at det ”... skal det gi opplysninger om... tilleggsdekninger som det markedsfører.” Bull mener forsikringsselskapet hadde plikt til å informere om tilleggsdekning.

Bjørn Engstrøm sier i sin artikkel Forsikringsselskapenes informasjonsplikt – erstatningsansvar ved brudd på informasjonsplikten at det er "... forsikringstakeren selv som må vurdere verdien på sine egne eiendeler og sørge for at forsikringen dekker disse verdiene."⁴⁰ Han henviser til en sak fra Forsikringsskadenemnda, FSN 3338 fra 1999, der nemnda uttaler at "Etter nemndas mening er det ved innboforsikringer kundens plikt å verdsette eget innbo."⁴¹ Tilsvarende bør da gjelde for dekning i reiseforsikring. Det vil også her være forsikringstaker som best vet verdien av innholdet i sin egen bagasje. Dette viser at Forsikringsskadenemnda driver og retter seg mot Byretten sin dom i RG 1994 s.171. Forsikringsskadenemnda uttalte da denne dommen først var oppe til avgjøring i nemnda at en så lav forsikringssum måtte anses som en vesentlig begrensning i dekningen.⁴² Nå virker det som om Forsikringsskadenemnda begynner å ta etter Byretten, i sin vurdering om at ansvaret må tillegges forsikringstaker. I dommen som kom opp for byretten var det i tillegg informert om dekningsalternativer og forsikringssummen i forsikringsbeviset.

Det er klart at forsikringsdokumentene burde ha blitt lest ved inngåelse av avtale. At han valgte å ikke gjøre dette, bør ikke tale i hans favør for å få dekket tapet sitt, som om han hadde tilleggsdekning. På den annen side burde selskapets representant også ha forstått at dekningen var svært lav for fem personer. Representanten burde da klart ha informert om hvor mye forsikringen dekket, og at den trolig ikke ville dekke behovet deres siden de var fem reisende. Det er selskapets representant som er den profesjonelle parten i denne saken, noe som taler for at representanten burde ha informert om tilleggsdekningen. Derimot er det forsikringstaker som best kjenner verdien av sine eiendeler og står nærmest til å vite hvor høyt de bør være forsikret.

⁴⁰ Bjørn Engstrøm, *Forsikringsselskapenes informasjonsplikt – erstatningsansvar ved brudd på informasjonsplikten*, 232.

⁴¹ FSN 3338

⁴² FSN 1494

Forsikring kan skape problemer når den tegnes i ett land, men bruken av den skal også foregå i andre land. Spørsmålet blir da hvilke lands lovgivning forsikringstaker skal forholde seg til i de ulike situasjonene. Forsikringsselskapene har i denne sammenheng en informasjonsplikt ovenfor forsikringstaker. Reglene for dette finner vi i FAL § 2-1, annet ledd og FAL § 11-1, tredje ledd, henholdsvis for skadeforsikring og personforsikring. I begge lovhjemlene står det: ”Hvis partene ikke kan velge hvilket lands lovgivning som skal gjelde for avtalen, skal selskapet dessuten opplyse om hvilken lovgivning som skal gjelde. Hvis partene kan velge lovgivning, skal selskapet opplyse hvilken lovgivning det foreslår skal gjelde.”⁴³ Det kunne vært skrevet en generell lovhjemmel for både skadeforsikring og personforsikring om dette, men siden FAL er delt opp i to deler, skadeforsikringsdelen og personforsikringsdelen velger man å ta bestemmelsen inn på begge steder for å vise at det gjelder for begge typer forsikring.

3.2.2 Generell informasjonsplikt i personforsikring

”§ 11-1. (informasjon i forbindelse med tegningen)

I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov.

Selskapet skal gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet. Blant annet skal selskapet gi opplysninger om forsikringsavtalens løpetid, vilkår, premiesatser, garanterte tillegg og utbetaling av dette samt om gjenkjøpsverdi. Selskapet skal også gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det, forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene.

⁴³ FAL § 2-1, annet ledd og FAL § 11-1, tredje ledd.

Hvis partene ikke kan velge hvilket lands lovgivning som skal gjelde for avtalen, skal selskapet dessuten opplyse om hvilket lands lovgivning som skal gjelde. Hvis partene kan velge lovgivning, skal selskapet opplyse hvilken lovgivning det foreslår skal gjelde.

Selskapet skal også opplyse om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for en klagenemnd, jf § 20-1.⁴⁴

I FAL § 11-1 står det klart at selskapet plikter å gi forsikringstaker alle opplysninger som viser viktige sider ved de ulike forsikringene. Dette skal gjøres slik at forsikringstaker best mulig kan få dekket forsikringsbehovet sitt. Når det her brukes begrepet selskap, betyr dette at hvilken type stilling innenfor selskapet selger av forsikringen har, ikke er av betydning. Dette gjelder så lenge vedkommende utad gir forsikringstaker grunn til å tro at han eller hun representerer selskapet ved fullmakt som gir dem rett til å selge forsikring. Selskapet som selger forsikringen kan bli holdt ansvarlig om selgeren av forsikringen går utover sin fullmakt. Dette så sant forsikringstaker ikke kjente til, eller burde kjenne til, at selger gikk ut over sin fullmakt.⁴⁵

Dette vil si at når Ving som reiseselskap tilbyr personforsikring fra Europeiske – en del av If, ved kjøp av reiser, er det også Ving sine ansatte som må stå for all informasjon i forbindelse med tegningen av forsikring. Informasjonsplikten legges her på dem, dette siden det er de som er i kontakt med kunden. De gir forsikringstaker grunn til å tro at de representerer forsikringsselskapet, og de kan binde forsikringsselskapet selv om de går utenfor sin fullmakt ved salg av forsikring.

Informasjonsplikten til forsikringsselgere som i hovedsak har en annen yrkesmessig hovedvirksomhet finner vi i Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet av 27. februar 2006 nr 252. Denne forskriften må sees i sammenheng med Lov om

⁴⁴ FAL § 11-1

⁴⁵ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 267.

forsikringsformidling av 10. juni nr 41 der den har sin hjemmel fra. Etter § 4 i Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet skal ”En agent skal, uten hinder av lov om forsikringsformidling § 7-3 annet og tredje ledd, anses å ha den nødvendige kunnskap og kompetanse når vedkommende har gjennomført tilfredsstillende opplæring godkjent av det forsikringsselskapet agenten formidler forsikringsprodukter for.”⁴⁶ Dette vil si at disse forsikringsagentene skal ha tilstrekkelig kunnskap til å veilede forsikringstaker gjennom de produktene som agenten selger. Det er ikke i denne sammenheng nødvendig for agenten å ha kunnskap om andre forsikringsformer. Forsikringsagenten står kun til ansvar for informasjon om den forsikring de selger. Det er dagelig leder som etter forskriftens § 3.1 som skal ha generell kunnskap om forsikringsformidling.⁴⁷

I andre ledd av FAL § 11-1 finner vi at forsikringsselskapet skal opplyse om ”viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet.”⁴⁸ Her må vi vektlegge at lovgiver bruker ordet skal. Dette er ikke en oppfordring til forsikringsselskapet, men et helt konkret krav. Hva som ansees som viktige sider blir derimot et definisjonsspørsmål. Men man må anta at lovgiver med dette mener at forsikringsselskap skal informere om alt som kan være av relevans for forsikringstaker i forhold til den aktuelle forsikringen som tegnes. Videre finner vi en oppramsing på hva forsikringsselskapet skal informere om, som gir oss noen holdepunkt for hva lovgiver mener med viktige sider. Det nevnes ”... forsikringsavtalens løpetid, vilkår, premiesatser, garanterte tillegg og utbetaling av dette samt om gjenkjøpsverdi.”⁴⁹ Det er viktig å vite at denne oppramsingen ikke er en uttømmende liste for hva man plikter å informere om, men mer en indikasjon om hvilket nivå opplysningene skal ligge på.⁵⁰

⁴⁶ Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet av 27. februar 2006 nr. 252 § 3.

⁴⁷ Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet av 27. februar 2006 nr. 252 § 3.1

⁴⁸ FAL 11-1, annet ledd.

⁴⁹ FAL 11-1, annet ledd.

⁵⁰ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 268.

Forsikringsselskapet skal ut ifra de behovene de fant hos forsikringstaker, etter første ledd i FAL § 11-1, vurdere disse opp imot de tilbudene av forsikring som forsikringsselskapet har. Veiledningsplikten forsikringsselskapet har i denne sammenheng er mye større enn den de har ved skadeforsikring. Forsikringsselskap skal så langt som mulig sørge for at forsikringstaker tegner den forsikringen som er mest hensiktsmessig. Men selv om veiledningsplikten deres går så langt, er det til sist forsikringstaker selv som må avgjøre hvilken forsikring som de ønsker. Tidspunktet for når informasjonen gis er også viktig for å imøtekomme formålet med paragrafen. Denne informasjonen skal formidles i forbindelse med tegning av forsikring, altså før og under tegning. Forarbeidene viser at forsikringstaker må få informasjon om viktige opplysninger så tidlig i prosessen, at han får vurdert dem før han eller hun velger å inngå en avtale om forsikring. Men etterfølgende informasjon eller informasjon som gis samtidig som avtale inngås, vil i prinsippet ikke anses som rettstridig.⁵¹ Det er en "... omfattende og aktiv informasjonsplikt som her er lagt på selskapet."⁵²

Det er viktig å legge merke til tredje punktum i annet ledd i FAL § 11-1. Der står det at forsikringsselskapet skal informere forsikringstaker om at det er begrensninger i forsikringen som forsikringstaker har grunn til å tro at er dekket. Begrensninger i forsikringsavtaler er noe av det innenfor forsikringen som skaper mest konflikter mellom partene. I forsikringsskadenemnda finner man mange uttalelser som går nettopp på at det er begrensninger på forsikringen som forsikringstaker ikke viste om. Dette skjer ofte på grunn av en kombinasjon av dårlig informasjon fra forsikringsselskap, og omfattende forsikringsbevis, som ikke alltid er like lett forståelige for personer uten kunnskap om feltet.

I forsikringsskadenemndas uttalelse FSN 6146 fra 2006 finner vi en sak som går nettopp på dette. Et ektepar velger å tegne barnekasko på sin ca 1 år gamle datter. De ser på to alternativene til to ulike forsikringsselskap, og går for det ene alternativet. Dette gjør de ut i

⁵¹ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 267.

⁵² Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 85.

fra å ha studert en omfattende brosjyre om forsikringen. Under en måned etter forsikringen ble tegnet blir barnet akutt sykt og det blir 100 % hjelpetrengende. Forsikringsselskapet avslår skademeldingen grunnet en symptomklausul som er i forsikringsvilkåret. Denne symptomklausulen sa at ”For barn under 4 år omfattet ikke forsikringen sykdom som har vist symptomer innen 6 måneder etter at forsikringen trådte i kraft”⁵³ Foreldrene til barnet var uvitende om denne klausulen. Denne klausulen hadde det ikke stått noe om i brosjyren de hadde mottatt. De var heller ikke blitt informert om den ved inngåelse av forsikring. Symptomklausulen var derimot nevnt i forsikringsbeviset som foreldrene mottok etter tegningen, men de hadde ikke sett nøye nok på forsikringsbeviset. Spørsmålene som da kom til forsikringsklagekontoret var om; symptomklausulen var en del av forsikringsavtalen, om selskapet hadde oppfylt informasjonsplikten og om klausulen kunne settes tilside etter Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31. mai 1918 nr. 4. § 36. Nemnda nevner i sin uttalelse at det ikke er noe tvil om at symptomklausulen er fullt holdbar i seg selv. FAL § 11-1 annet ledd der det står at forsikringsselskapet skal ”gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til den forsikringstakeren med rimelighet kan vente...” Nemnda sier videre at ”... seks måneders utsatt ikrafttredelse... er en vesentlig begrensning i dekningen”⁵⁴ Nemnda velger å gi forsikrede medhold i saken. Og å sette avtalen til side etter avtalelovens § 36, sett i sammenheng med FAL § 11-1 annet ledd. De begrunner konklusjonen sin med ” (1) at brosjyren ikke inneholder noe symptom klausul, (2) at sykdommen inntraff så kort tid etter mottakelsen av forsikringsvilkår og forsikringsbevis at foreldrene ikke ville hatt noen praktisk mulighet for å skifte selskap i tide, og (3) at det bevismessig er på det rene at forsikredes uforhet skyldes akutt sykdom innruffet etter tegning av forsikringen.”⁵⁵

Denne uttalelsen av forsikringsskadenemnda viser oss at brudd på informasjonsplikten av forsikringsselskapet kan føre til at selskapet allikevel blir bundet av avtalen. Resultatet blir

⁵³ FSN-6146

⁵⁴ FSN-6146

⁵⁵ FSN-6146

da at dekningen av forsikringen blir slik som forsikringstaker trodde at den var.

Forarbeidene viser at brudd på den generelle informasjonsplikten skal avgjøres ut i fra alminnelige rettsregler. Siden Forsikringsskadenemnda i denne saken kom til at det var brudd på FAL § 11-1 og avtalelovens § 36 brukte de alminnelige rettsregler til å vurdere konsekvensen av bruddet på informasjonsplikten. I denne saken kom det klart frem av forsikringsbeviset at den hadde en symptomklausul. Men dette var ikke nok siden informasjonen kom på et for sent tidspunkt. Den ble ikke gitt tilkjenne for foreldrene til forsikrede tidsnok. De trodde de hadde gjort seg kjent med alle detaljer ved avtalen gjennom den omfattende brosjyren og ved tegning av forsikring. Forsikringsselskapet måtte her betale ut forsikring til forsikrede, som om symptomklausulen ikke skulle vært med i forsikringen.

I personforsikring finner man, som i skadeforsikring, regler for hvilken lands lovgivning som skal gjelde. Reglene angående dette er i personforsikring like som i skadeforsikring. Jeg henviser derfor til siste avsnitt i punkt 3.2.1. i oppgaveteksten, som tar for seg dette som tema.

3.2.3 Plikt til å informere om regler for å bringe tvister inn for en klagenemnd

I forsikringssaker er det vanlig å løse tvister vedrørende forsikringsoppgjør utenfor domsstol. Forsikringsselskapet har i denne forbindelse blitt pålagt å opplyse forsikringstaker om sin mulighet til å bringe saker om forsikringsavtale inn for en klagenemnd. Dette er satt som en plikt forsikringsselskapet skal holde og er lovregulert i FAL § 2-1 tredje ledd for skadeforsikring og FAL § 11-1, fjerde ledd for personforsikring.

Klagenemnd er en alternativ løsning til å bringe saken direkte inn for domstol. Eksempel på klagenemnder er Regressutvalget i kollisjonspraksis som sikrer lik praksis, Nemnda for helsebedømming i livsforsikring som sørger for felles retningslinjer, osv. Disse har fremkommet etter en lang tradisjon for å få løst tvister utenfor domsstol, og også på grunn

av at selskapene strekker seg langt for å hjelpe forsikringstaker finansielt ved domsstolsbehandling.⁵⁶ Hvilke alternative løsninger man har mulighet til å bruke i de ulike forsikringssakene, skal informeres om av forsikringsselskapet ved avslag av krav fra forsikringstaker eller når forsikringsselskapet informerer om at de vil bruke sine rettigheter til å gjøre seg helt eller delvis fri fra ansvar på grunn av omstendigheter rundt forsikringen.

I FSN 2793 om bilansvar vises det hvilke konsekvenser det kan få ved skadeforsikring at det ikke blir informert om klageadgang i regress krav fra forsikringsselskapet til forsikringstaker. Forsikringsselskapet har etter FAL § 4-14 plikt til å informere om når de vil bruke sine rettigheter. I denne saken gjelder det regress. I denne sammenheng skal de også informere om klageadgangen som forsikringstaker har. I denne situasjonen har de det etter FAL § 20-1. Forsikrede kjørte mot rødt lys i lånt bil og kolliderte, og bileierens selskap gjorde da regress krav mot forsikrede. Men de unnlot å informere om klageadgangen i brevet der regress ble varslet. Denne informasjonen ble først gitt da sikrede hadde klaget skriftlig på avgjørelsen. Forsikringsselskapet nektet for at de var pliktig til å informere om adgang til behandling av Forsikringsskadenemnda. Forsikringsselskapet måtte her dekke utgiftene til skadelidte, selv om det var grov uaktsomhet fra forsikringstaker. Dette måtte forsikringsselskapet gjøre siden de ikke hadde informert om klageadgangen slik de er forpliktet til.

For å vise konsekvenser av brudd på informasjonsplikten til forsikringsselskapet, i personforsikring, velger jeg å gå inn på en sak som ble fremlagt for Forsikringsskadenemnda i 1992, FSN 1531. Her hevder forsikringsselskapet at forsikrede gav uriktige opplysninger ved inngåelse av forsikringsavtalen. Selskapet nektet derfor premiefritak, men informerte henne ikke om klageadgangen de er pålagt etter FAL § 13-13. Denne paragrafen går på selskapets plikt til å si fra om at de ønsker å benytte seg av sine rettigheter etter kapittel 13 i FAL om personforsikring, og at de må informere forsikringstaker om klageadgangen man har i slike situasjoner etter FAL § 20-1. Nemnda

⁵⁶ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 9.

bemerket at de ikke tok standpunkt til om det var brudd på informasjonsplikten av forsikringstaker, men kun gikk inn på om selskapet hadde brutt sin informasjonsplikt ved ikke å informere om klageadgangen til forsikringstaker etter FAL § 20-1. De gikk derfor bare inn på, at det var på det rene, at informasjonsplikten til forsikringsselskapet var brutt. Selskapet kunne ikke påberope seg forholdet, og forsikringstaker fikk medhold av nemnda. Forsikringstaker hadde krav på erstatning.

3.3 Informasjon direkte etter inngåelse av forsikringsavtale

Som nevnt tidligere kommer den spesifikke informasjonsplikten frem ved inngåelse av avtale. Denne informasjonsplikten skal forsikringsselskapet oppfylle ved sending av forsikringsbevis og vilkår, etter FAL § 2-2 og FAL § 11-2.

”Forsikringsbeviset har tre hovedoppgaver. For det *første* skal det være en skriftlig bekreftelse på at en forsikringsavtale er inngått.”⁵⁷ Dette vil si at forsikringsbeviset skal inneholde hvem som har inngått forsikringen. Hvilken type forsikring som er inngått. Hvor lenge forsikringen skal vare, og hvilken type forsikring dette dreier seg om. Den andre hovedoppgaven til forsikringsbeviset er å vise hvilke vilkår som gjelder for forsikringsforholdet. Disse vilkårene skal forsikringstaker motta sammen med forsikringsbevis etter FAL § 2-2 første ledd annet punktum og FAL § 11-2 første ledd annet punktum.⁵⁸” For det *tredje* skal forsikringsbeviset fremheve bestemmelsene i FAL eller vilkårene som det er av særskilt betydning for forsikringstageren å kjenne til, se § 2-2 og § 11-2, begges annet ledd.”⁵⁹ For personforsikring må det også etter FAL § 11-2 tas med i forsikringsbeviset hvem som er begunstiget i forsikringen.

⁵⁷ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 108.

⁵⁸ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 108.

⁵⁹ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 109

FAL § 2-2 og FAL § 11-2 er ganske likt oppbygd, det er bare noen få forskjeller på dem. Hovedelementene i begge paragrafene er de samme, det er bare formuleringen som er litt ulik. Begge paragrafene starter med å fastslå at så snart forsikringen er inngått, skal forsikringsselskapet gi forsikringstaker et forsikringsbevis. Dette beviset skal være skriftlig. Forsikringstaker skal samtidig få vilkårene som gjelder for den aktuelle forsikringen. Men ”Det er ikke nødvendig at forsikringsbevis er utstedt for at avtalen skal anses trådt i kraft.”⁶⁰ Det vil si at man kan avtale muntlig med forsikringsselskap, at avtalen skal trå i kraft umiddelbart uten at det skaper noen problemer, i forhold til lovverk.

Det finnes krav i følge lovverket, til hva som skal fremheves i forsikringsbeviset. Det første som kommer frem er om selskapet har tatt forbehold om at premien må være betalt for at forsikringen skal begynne å løpe. Det er svært relevant for forsikringstaker å vite fra når man kan forvente seg å kunne benytte forsikringen. Likeledes er det til stor sikkerhet for forsikringsselskap å kunne styre unna krav fra forsikringstakere som ikke har betalt forsikringspremien sin. Om forsikringsselskapet ikke tar med i forsikringsbeviset forbehold om at premien må være betalt før forsikringen trer i kraft, vil avtalen begynne å løpe med en gang begge parter har signert forsikringsbevis. Dette er lovhjemlet i FAL § 3-1 og FAL § 12-2.

I FAL § 2-2 (b) og FAL § 11-2 (b) regulerer forbehold som selskapet tar om begrensning av ansvar når risikoen endrer seg. Det henvises her til FAL § 4-6 og FAL § 4-7 for skadeforsikring og FAL § 13-6 og FAL § 13-7 for personforsikring i lovteksten. ”Disse bestemmelsene gir selskapet rett til å ta forbehold om helt, delvis eller forholdsmessig ansvarsfritak i situasjoner der risikoen endres i forsikringstiden i forhold til det selskapet la til grunn da forsikringen ble tegnet...”⁶¹ Dette vil si at om forsikringsselskapet og forsikringstaker velger å inngå bilforsikringsavtale, med en årlig kjørelengde på 8 000 km, og denne kjørelengden overskrides, kan dette få konsekvenser for forsikringstaker om det er klausulert i forsikringsbeviset. Vanligvis vil dette bety avkortning i erstatningen til

⁶⁰ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 41.

⁶¹ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 139.

forsikringstaker ved en eventuell ulykke. I skadeforsikringsavtaler skal det også være inntatt i forsikringsavtalen hvilke sikkerhetsforskrifter som forsikringsselskapet har fastsatt i avtalen. Det er bra nok at selskapet "... henviser til en sikkerhetsforskrift gitt av andre hvis det er rimelig å kreve at forsikringstakeren kjenner til innholdet."⁶² Men i slike situasjoner er det tatt med i lovverket at det skal opplyses om i forsikringsbeviset, at forsikringsselskapet er pliktig til å gi forsikringstaker en kopi av forskriften det henvises til, på forespørsel. Med andre ord er forsikringsselskapet forpliktet til å skaffe forsikringstaker forskrifter de har henvist til i forsikringsbeviset. Tilsvarende lovbestemmelse er ikke inntatt i personforsikringsdelen i FAL.

Høyesterett uttaler i Rt. 1997 s. 1807 (Cignadommen) "at når et forsikringsselskap markedsfører og selger et standardisert forsikringsprodukt gjennom finansinstitusjoner og finansmeklere, må selskapet ha risikoen i tilfelle informasjon om begrensninger i dekningsomfanget ikke kommer fram til forsikrede."⁶³ Høyesterett velger videre å si at uklarheter ved forsikringsavtalen normalt bør gå ut over selskapet, med selskapet her menes forsikringsselskapet som stod ansvarlig for forsikringen, og ikke selskapet som var et mellomledd og solgte forsikringen. Forsikringsselskapet må stå ansvarlig for feil deres mellommenn gjør. Høyesterett uttaler videre at det ved motstrid skal særskilte avtalte vilkår gå foran selskapets alminnelige vilkår. Altså vil forsikredes vilkår, slik forsikrede trodde de var, gå foran de vanlige vilkårene forsikringsselskapet pleide å bruke. Dette til si at høyesterett velger å legge hovedvekten av ansvar angående misforståelser om avtalen på forsikringsselskapet, men de ønsker ikke å gi noen helt fast regel på dette. De nøyer seg derfor med å si at det normalt skal gjøres på den måten.

Det skal også informeres om fastsatte frister, for når forsikringstilfeller må meldes til forsikringsselskapet, i forsikringsbeviset. Både for personforsikring og skadeforsikring kan forsikringsselskapet sette denne fristen til et år. Dette skal gjøres ut i fra FAL § 2-2 (d) for skadeforsikring og FAL § 11-2 (c) i personforsikring. Denne fristen settes av

⁶² FAL § 2-2 (c)

⁶³ Rt.1997s. 1807, s 1813.

forsikringsselskapet etter FAL § 8-5 første ledd og FAL § 18-5 første ledd, for henholdsvis skadeforsikring og personforsikring. Men om forsikringsselskapet velger å bruke denne fristen må dette stå klart og tydelig i forsikringsbeviset. ”Kravet om fremheving av ett-årsfristen for melding av forsikringstilfellet er selvsagt begrunnet i at regelen avviker fra de ordinære foreldelsesreglene ellers og den store konsekvens for sen melding kan få for sikrede.”⁶⁴ Sikrede kan miste retten sin til å få innfridd forsikringen sin om foreldelsesreglene ikke blir overholdt. Derfor er det av stor viktighet at denne fristen kommer klart frem for forsikringstaker ved mottakelse av forsikringsbeviset.

Om selskapet forsømmer de overnevnte informasjonsplikter de har ovenfor forsikringstaker etter FAL § 2-2 bokstav a til d for skadeforsikring og FAL § 11-2 a til c for personforsikring, mister de retten til å kunne påberope seg disse bestemmelsene. Selskapet skal i forsikringsbeviset også fremheve klageadgangen forsikringstaker har om nemndbehandling etter FAL § 20-1 eller adgang forsikringstaker har til å kreve saken avgjort av andre lignende organ. Dette er noe som også skal opplyses om før avtale inngås etter FAL § 2-1 og § 11-1, og ved avslag eller avkortning fra forsikringsselskapets side. Det skal være inntatt allerede i forsikringsbeviset, slik at forsikringstaker er kjent med sine rettigheter. Dette er følger av FAL § 2-2 (e) for skadeforsikring og FAL § 11-2 (d) for personforsikring.

Et av formålene med forsikringsbeviset er å vise forsikringstaker hvilke vilkår som gjelder for forsikringen som blir tegnet. Om vilkårene i forsikringsavtalen ikke er forståelig for forsikringstaker blir ikke dette formålet oppfylt av forsikringsselskap. I denne sammenheng bør man også vurdere måten den spesifikke informasjonsplikten til forsikringsselskapet blir oppfylt på. Man bør vurdere om det er nok slik som lovverket er per dags dato, at forsikringsselskapet kun skal informere om de tidligere nevnte kravene etter FAL § 2-2 og FAL 11-2 i forsikringsbeviset, eller om det bør settes noen konkrete krav om hvor lett forståelig forsikringsbeviset bør være. Dette vil i praksis være svært vanskelig å gjøre. Å

⁶⁴ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 45.

kreve at et forsikringsbevis skal være lett forståelig blir et veldig vidt begrep, som kan tolkes veldig ulikt. Hva som vil være lett forståelig for en person kan være svært komplisert for en annen. Men siden undersøkelsen viser at ”Mer forståelige vilkår er den faktoren flest mener vil bidra til å forbedre deres inntrykk av bransjen.”⁶⁵, er dette trolig noe forsikringsselskapene selv bør ønske å ta tak i nå. Forsikringsselskapet har en utfordring i å finne en bedre måte å utformere forsikringsbevis på, for å gi forsikringstaker en klarere forståelse av avtalen, uten at dette kommer i konflikt med lovverket som er satt for dette. Det er viktig at forsikringsavtalen ikke blir alt for omfattende, slik at forsikringstaker ikke orker å sette seg inn i alt. Dette skal samtidig gjøre at den blir lettere å forholde seg til. Dette vil da resultere i et mye bedre helhets inntrykk av forsikringsbransjen for forbrukerne. Dette vil igjen slå positivt ut ved forsikringsselskapene, ved at de får mer fornøyde kunder, og da også trolig flere kunder.

3.4 Informasjonsplikt under forsikringstiden

Forsikringsselskapet får ved inngåelse av avtale med forsikringstaker en videre informasjonsplikt ovenfor forsikringstaker. Denne går i hovedsak ut på å informere om endringer i forsikringen, som har blitt tegnet, og endring i prissatser for den. Det skal også informeres om nye tilbud i forsikringer fra forsikringsselskap, og nye tilleggsdekninger som kan være aktuelle for forsikringstaker. For skadeforsikring finner vi informasjonsplikten under forsikringstiden i FAL § 3-3 og for personforsikring i FAL § 11-3.

⁶⁵ URL: [Felles undersøkelse FNH/FR \(1 Mb\)](#), 10.

3.4.1 Skadeforsikring

Skadeforsikringsavtaler løper normalt sett et år av gangen, med mulighet til fornyelse etter endt forsikringsperiode. FAL § 3-3 regulerer informasjonen forsikringsselskapet er forpliktet til å gi forsikringstaker ved fornyelse av forsikring. Den informasjonen som skal sendes til forsikringstaker ved fornyelse, er av samme karakter som den informasjonen forsikringsselskapet måtte informere om ved tegning av forsikring. ”Selskapet skal også minne om eventuelle særlige bruksbegrensninger eller sikkerhetsforskrifter som det har innført etter at forsikringen ble tegnet eller senest fornyet.”⁶⁶ Dette må skje senest en måned før forsikringen skal fornyes.

Forsikringstaker må også bli informert om hvilken tidsfrist som må overholdes, for å gi beskjed til forsikringsselskapet om at man ikke lenger ønsker at forsikringen automatisk skal fornyes. Denne informasjonen må foregå skriftlig. Forsikringsselskapet kan i forbindelse med fornyelse av forsikringen ønske å endre noen av vilkårene fra forrige avtale. Om dette blir gjort er forsikringsselskapet pliktig til å redegjøre for disse endringene ovenfor forsikringstaker, samt ta dem inn i det nye forsikringsbeviset. Overholder ikke forsikringsselskapet denne plikten kan de ikke påberope seg denne endringen ovenfor forsikringstaker.

3.4.2 Personforsikring

Informasjonsplikten under forsikringstiden finner vi i FAL § 11-3 for personforsikring. Her ser vi at selskapet under forsikringstiden plikter å holde forsikringstaker oppdatert om sider ved forsikringen, som de bør kjenne til. Det nevnes i lovteksten til FAL § 11-3 i denne sammenheng ”... premiebetaling, forsikringssum og garanterte tillegg og utbetaling av dette, gjenkjøpsverdi samt disposisjoner over forsikringen.” Om det er fastsatt

⁶⁶ FAL § 3-3.

ansvarsbegrensninger eller sikkerhetsforskrifter etter FAL § 13- 6 og § 13- 9 plikter forsikringsselskapet å minne forsikringstaker om dem. Det er vanlig at dette gjøres når forsikringen fornyes etter siste ledd i FAL 11- 3. Loven sier ingenting om hvor ofte det bør gis ny informasjon fra forsikringsselskapet, men derimot at skal skje på en forsvarlig måte. Det er vanlig at ulykkes- og sykeforsikring fornyes hvert år, så da bør informasjonen om forsikringen komme i sammenheng med dette.

For andre forsikringer bør også informasjonen komme regelmessig, med ikke så lenge mellom hver gang for å holde forsvarlighetskravet. Forsikringsselskapet er også pliktig til å informere om alternative forsikringer eller nye tilleggdekninger, som har kommet siden forsikringstaker tegnet eller sist fornyet sin avtale. Forsikringstaker bør få mulighet til å vurdere om en endring av forsikringen er ønskelig, i god tid før fornyelse av den. Informasjonen bør derfor gis i god tid før hovedforfall.

I praksis gis informasjonen normalt over en måned før premien forfaller for nytt år.⁶⁷ Det blir ikke angitt noen konsekvenser på brudd på informasjonsplikten i forsikringstiden, i lovverket. Det sies i lovforarbeidene til FAL at brudd på informasjonsplikten i denne sammenheng ikke normalt sett fører til erstatningsansvar for forsikringsselskapet. Er det derimot grov feilinformasjon som blir gitt, kan dette få konsekvenser for forsikringsselskapet. Normalt sett vil det være problematisk for forsikringstaker å vise at mangel på informasjon har ført til et økonomisk tap. Dette må til for at forsikringsselskapet kan bli erstatnings ansvarlig ovenfor forsikringstaker. I en av de sakene dette kan bli aktuelt, er om det ikke blir gitt informasjon om aktuelle tilleggsdekninger, som forsikringstaker kunne hatt behov for eller alternative forsikringsformer. Om forsikringstaker sannsynliggjør at tilleggsdekningen eller den alternative forsikringen ville blitt tegnet ved informasjon, kan dette føre til erstatningsansvar for forsikringsselskapet.⁶⁸

⁶⁷ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 279

⁶⁸ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 280.

3.5 Virkningen av brudd på informasjonsplikten av forsikringsselskap

Informasjonsplikten i forsikringsrett er som vist tidligere lovhjemlet i FAL. Men hva skjer egentlig når denne plikten brytes av forsikringsselskapet? Hvilke konsekvenser får det for partene at det blir utelatt informasjon, som er til nytte for forsikringstaker, eller det blir gitt feilinformasjon? Dette spørsmålet kan deles i to deler. For det første må vi se på hvem som kan kontrollere at selskapet følger det FAL legger opp til når det gjelder informasjonsarbeid. For det andre, må vi se på hva som skjer mellom forsikringsselskapet og forsikringstaker når informasjonsplikten ikke har blitt overholdt.⁶⁹

3.5.1 Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver ved brudd på generell informasjonsplikt.

Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsselskapet ved brudd på informasjonsplikten, er det forholdet som er mest relevant i forhold til brudd på den generelle informasjonsplikten. Det er klart at forsikringsselskapene ikke ønsker å få saker frem for Forsikringsskadenemnda av flere årsaker. Den første og kanskje viktigste er med tanke på forsikringsselskapets rykte. De vil ønske at folk skal ha gode assosiasjoner til dem, slik at de får flere kunder. De vil naturligvis ønske å slippe erstatningsavsvær, eller måtte dekke forsikringer helt eller delvis, som de mener de har krav på å slippe. Det er også her det fremkommer helt klart flest saker angående brudd på den generelle informasjonsplikten.

Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver ved brudd på den generelle informasjonsplikten er ikke regulert i FAL. Det kommer ikke frem i lovverket hvilke rettigheter forsikringstaker kan få hvis forsikringsselskapet bryter sin generelle informasjonsplikt. Forarbeidene derimot drøfter spørsmålet. ”Her legges det opp til at ufullstendige eller uriktig informasjon må kunne føre til erstatningsansvar for selskapet ut

⁶⁹ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 94.

fra vanlige erstatningsmessige regler.”⁷⁰ I denne sammenheng ser vi ”... at i de fleste eksempler som er nevnt vedrørende feil i forbindelse med tegningen, får sikrede dekning som om riktig forsikring var tegnet eller unntak ikke gjaldt.”⁷¹ Men det finnes en grense på hvor god dekning forsikringstaker kan få. Om forsikringstaker tror han har tegnet en forsikring som ikke er tilgjengelig på markedet, vil dette lite trolig lede til ansvar for forsikringsselskapet.

Dette ser vi i FSN 727 som gjaldt en eksisterende råteskade som forsikringstaker trodde var dekket under sin utvidede husforsikring. Her la flertallet i forsikringsskadenemnda vekt på at det ikke eksisterte noen slik forsikring, og at forsikringstaker i den sammenheng ”... ville få en betydelig fordel som det ikke var mulig å dekke i noe forsikringsselskap.”⁷² Det må kunne vises til en årsakssammenheng mellom den manglede eller den feil informasjonen som blir gitt, og det eventuelle tapet forsikringstaker har lidt, for at forsikringsselskapet kan bli holdt til ansvar.

Om det er liten sannsynlighet for at forsikringstaker ville forholdt seg annerledes til forsikringen dersom informasjonsplikten til forsikringsselskapet hadde vært oppfylt, vil dette ikke få noen konsekvens for forsikringsselskapet. Grunnlaget for dette er at forsikringstaker ikke har lidt noe tap. Forarbeidene antyder at denne årsakssammenhengen ikke må strekkes så langt. Dette virker det som om Forsikringsskadenemnda har fulgt opp i sine avgjørelser.⁷³ Derimot om forsikringstaker har fått feilinformasjon og innrettet seg etter denne informasjonen, kan selskapet bli erstatningspliktige for de merutgiftene forsikringstaker får på grunnlag av dette.⁷⁴

⁷⁰ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 95.

⁷¹ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 46.

⁷² Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 46.

⁷³ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 96.

⁷⁴ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 47.

Et eksempel på hvordan manglende informasjon før inngåelse av forsikring kan slå ut ser vi i FSN 6799. Denne saken dreier seg om eierskifteforsikring. Forsikringstaker hadde her solgt sin eiendom, med overtakelse 18.06.04. Eiendommen ble allikevel overdratt til kjøper noe tidligere, som førte til at det ble reklamert på boligens el anlegg fire dager før opprinnelig overtakelse. Forsikringsselskapet mente de ikke var ansvarlige siden forsikringen ikke hadde trådt i kraft. Forsikringstaker derimot mente dette var en vesentlig begrensning i forsikringen, som det burde ha vært informert om før tegning av forsikring. Forsikringsskadenemnda bemerker at forsikringsselskapet hefter for feil eiendomsmegler gjorde ved inngåelse av forsikringen, siden han er selskapets fullmektig ved salg av den aktuelle forsikringen.

Videre sier de at dette er en vesentlig begrensning som det skulle vært informert om. Den avviker også fra FAL § 3-1 om når selskapets ansvar begynner å løpe, som er når partene har blitt enige om hvilke vilkår som skal gjelde. Selv om forsikringens løpetid er tatt med i forsikringsbeviset, stiller Forsikringsskadenemnda seg tvilende til om det er gjort på en bra nok måte slik at opplysningsplikten er oppfylt. Forsikringsskadenemnda sier at samlet sett er ikke opplysningsplikten godt nok oppfylt. At det var megler også som henvendte seg til forsikringstaker angående tilgang til huset for kjøper, la også Forsikringsskadenemnda vekt på. Megler som forsikringsselskapets fullmektig burde i denne sammenheng informert forsikringstaker om konsekvensene ved å overdra eiendommen før overtakelsesdato. Forsikringstaker fikk i denne sammenheng medhold av Forsikringsskadenemnda siden forsikringsselskapet hadde brutt sin informasjonsplikt, forsikringstaker hadde ikke fått den informasjonen som skulle vært gitt.

I livsforsikring dukker det opp en problemstilling, som er litt komplisert. Her går forsikringene som regle over lengre perioder enn andre forsikringer. Om forsikringstakeren her finner ut at det som følge av uriktig eller mangelfull informasjon er blitt tegnet en bedre og dyrere forsikring en opprinnelig ønsket, kan det være vanskelig å fastsette tap for forsikringstaker. På den ene siden har forsikringsselskapet vært forpliktet til å dekke tap etter denne forsikringen hele forsikringstiden. På den annen side har forsikringstaker betalt

for en forsikring som i utgangspunktet ikke var den ønskelige. Forsikringstaker har kanskje mistet muligheten til å tegne den ønskelige forsikringen siden helsen kan ha forverret seg. Løsningen i denne situasjonen kan være at selskapet helt eller delvis velger å betale tilbake premien som forsikringstaker har betalt inn, men det blir uansett en vanskelig beregning å gjøre.⁷⁵

3.6 Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver ved brudd på den spesifikke informasjonsplikt

Når det er brudd på den spesifikke informasjonsplikten, er lovverket veldig klart på hvilke konsekvenser dette får for forsikringsselskapet. At det er brudd på den spesifikke informasjonsplikten vil i hovedsak bety at forsikringsbeviset, eller vilkårene forsikringstaker mottar, er mangelfull eller feil. Når dette skjer er konsekvensene klare, de er hjemlet i FAL § 2-2 siste ledd for skadeforsikring og FAL § 11-2 siste ledd for personforsikring. ”Har selskapet forsømt sin plikt til å gi informasjon i samsvar med annet ledd bokstavene a til d, kan det bare påberope seg vedkommende bestemmelse dersom forsikringstakeren eller sikrede likevel var kjent med vilkåret.”⁷⁶, står det i FAL § 2-2. I personforsikringsdelen av FAL er det laget en tilsvarende hjemmel med bare litt justeringer. Dette vil si at om det i forsikringsbeviset eller vilkårene, er unnlatt å informere om at premien for forsikringen må være betalt før forsikringen trår i kraft, kan ikke forsikringsselskapet gjøre denne regelen gjeldene ovenfor forsikringstaker. Dette gjelder selv om det er en standard regel som selskapet alltid benytter seg av, så lenge forsikringstaker ikke vet om dette. Om forsikringstaker derimot har nok kunnskap om forsikringen fra før, slik at han visste at forsikringsselskapet aldri lar forsikringene trå i kraft før premien er betalt, kan forsikringsselskapet allikevel benytte seg av denne regelen.

⁷⁵ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 98.

⁷⁶ FAL § 2-2 siste ledd

”Det må kreves faktisk kunnskap på forsikringstakers/sikredes side; det er ikke tilstrekkelig at de burde ha kjent til vilkåret.”⁷⁷

De eneste delene av FAL § 2-2 og FAL § 11-2 der det ikke er like strenge regler, er informasjonen om nemndbehandling ved eventuelle tvister. Denne informasjonen skal også komme før tegning, med forsikringsbeviset og også når forsikringsselskapet eventuelt velger å si ifra om at de helt eller delvis ikke kommer til å godta krav fra forsikringstaker. Den skal også komme om de ønsker å avslutte forsikringen på grunnlag av noe som har skjedd. Det er når forsikringstaker får helt eller delvis avslag på krav eller når forsikringsselskapet ønsker å avslutte forsikringsforholdet at denne informasjonen er viktigst å bli informert om. Det er her det blir slått hardest ned på brudd på informasjonsplikten om nemndbehandling.

Dette fører som oftest til at forsikringsselskapet mister retten til å påberope seg forholdet de ønsket. Og forsikringstaker får rettigheter på samme linje som om selskapet aldri hadde påberopt seg forholdet til å begynne med. Om forsikringsselskapet hadde ønsket å avkorte forsikringsutbetalingen på grunn av uaktsomhet hos forsikringstaker, mister de retten til dette om de forsømmer å informere om nemndbehandling. På hvilket tidspunkt forsikringstaker burde ha fått oppfylt kravet om den informasjonen det er krav på, er ikke regulert i verken lovhjemlene eller i forarbeidet. ”Avgjørende må være om forsikringstaker eller sikrede hadde den relevante kunnskap på det tidspunkt hvor det – ut fra de plikter vedkommende bestemmelser legger på ham – hadde vært av betydning for ham å kjenne til bestemmelsen.”⁷⁸

⁷⁷ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 143.

⁷⁸ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 143.

3.6.1 Kontroll over at informasjonsplikt blir overholdt.

Hvem som har kontroll over at informasjonsplikten til forsikringsselskapet blir overholdt finner vi i skadeforsikring i FAL § 2-3 og for personforsikring i FAL § 11-4. Disse paragrafene er veldig likt utformet og går på tilsynsmyndighetenes kontroll. Det står i begge paragrafene at det er kongen som skal bestemme hvem som skal ha tilsyn over at informasjonsplikten blir overholdt. Det organet som får denne tilsynsmyndigheten får også myndighet til å gi nærmere regler om informasjonsplikten til forsikringsselskapet. I FAL 11-4 velger de å gi et par eksempel på dette, nemlig hva som må være skriftlig av informasjon og hvilket språk informasjonen skal gis på. ”Tilsynsmyndigheten er ved kgl. Res. Av 15. desember 1989 nr 1241 lagt til kredittilsynet.”⁷⁹

Kredittilsynet tar seg av saker som går på ”... særlige grove eller vedvarende brudd på informasjonsplikten...”⁸⁰ Er saken av en svært alvorlig karakter, har kredittilsynet mulighet til å trekke tilbake selskapets konsesjon til å drive forsikringsvirksomhet. Det skal imidlertid svært mye til for at dette skjer, så det vil mest trolig ikke være til noen stor bekymring for selskapet. Men sett fra en annen side kan det være at denne regelen virker forebyggende, slik at forsikringsselskapene holder forsikringsforholdene sine i tråd med loven.

Kredittilsynet tar seg ikke av enkeltsaker om det ikke dreier seg som svært alvorlige tilfeller. Disse sakene går til klageorganene for forsikringssaker. På kredittilsynets sider står det at deres ”Tilsynet med bank, finans og forsikring skal sikre betryggende soliditet, risikobevissthet og styring og kontroll i foretakene. Tilsynsarbeidet består av stedlig og dokumentbasert tilsyn. I tillegg er Kredittilsynet tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.”⁸¹

⁷⁹ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 48.

⁸⁰ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 94.

⁸¹ URL: <http://www.kredittilsynet.no/wbch3.exe?p=1672>

4 Informasjonsplikten til forsikringstaker

4.1 Innledning

I den første delen av oppgaven har det blitt gjennomgått hvilket ansvar forsikringsselskapet har, for å gi forsikringstaker den informasjonen som trengs. Etter FAL har forsikringstaker et tilsvarende informasjons ansvar ovenfor forsikringsgiver. Når forsikringstaker ønsker å inngå en forsikringsavtale må også forsikringsselskapet få den informasjonen de trenger. Dette trenger de for å vurdere om forsikringstaker kan få forsikring, og hvor høy en eventuell premie skal være.

4.2 Forsikringstakers informasjonsplikt i skadeforsikring

”§ 4-1. (forsikringstakerens plikt til å gi opplysninger om risikoen)

I forbindelse med inngåelsen eller fornyelse av en forsikringsavtale kan selskapet be om opplysninger om forhold som kan ha betydning for dets vurdering av risikoen.

Forsikringstakeren skal gi riktige og fullstendige svar på selskapets spørsmål.

Forsikringstakeren skal også av eget tiltak gi opplysninger om særlige forhold som han eller hun må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen.

Blir forsikringstakeren klar over at han eller hun har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger om risikoen, skal forsikringstakeren uten ugrunnet opphold melde fra til selskapet om dette.”⁸²

⁸² FAL § 4-1

Forsikringstakers informasjonsplikt ovenfor forsikringsselskap i skadeforsikring er lovfestet i FAL § 4-1. Her ser man at forsikringstaker er pliktig til å gi forsikringsselskapet riktig informasjonen, på det forsikringsselskapet trenger å vite for å vurdere forsikringen. Med forsikringstaker menes i denne sammenheng, den eller de, som velger å inngå avtale med forsikringsselskapet. Om forsikringstaker velger å bruke en fullmektig for å inngå avtalen vil informasjonsplikten også gjelde dem. Forsikringstaker kan bli holdt ansvarlig om fullmektig angir feil informasjon.⁸³ Sikrede som ikke er forsikringstaker i tillegg, har innefor skadeforsikring derimot ingen informasjonsplikt.⁸⁴

Forsikringsselskapet er avhengig av å få riktig og bra nok informasjon, slik at de kan sette premien for forsikringen på et mest mulig korrekt nivå, og slik at de kan vurdere om de kan gå inn i en forsikringsavtale. Manglende informasjon kan også føre til at forsikringstaker ikke får den dekningen som egnet seg best. Ordlyden i paragrafen sier at forsikringsselskapet kan be om opplysninger, dette vil si at de selv velger hvor mye informasjon de trenger å innhente. I teorien behøver ikke forsikringsselskapet å innhente noen opplysninger om forsikringsforholdet. Men ettersom det er de som blir stående med risikoen, dersom de går inn på en forsikring som ikke er spesielt bra, vil de i det aller fleste saker bruke denne muligheten til å innhente opplysninger.

Det vil ofte være ferdiglagde skjemaer som forsikringstaker må fylle ut i forkant av opplysningene. Når slike skjemaer blir brukt vil det føre til en større trygghet for forsikringsselskapet, siden de har mulighet til å vise til dette, om det blir avgitt feilinformasjon av forsikringstaker. Man slipper ord mot ord situasjoner når man har et skjema som er fylt ut og signert av forsikringstaker. I tillegg slipper forsikringsselger å huske på alle spørsmål som bør stilles i forkant, siden dette kommer frem på skjemaet. Hvilke spørsmål som er aktuelle å stille avhenger veldig av forsikringen. I bilforsikring kan det være aktuelt å spørre om hvilken bil som skal forsikres, hvilken års modell det er, hvor langt den har kjørt, hvilken kjørelengde som den skal forsikres for og ikke minst om

⁸³ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 65, 66.

⁸⁴ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 66.

sjåføren ved tidligere anledninger har vært innblandet i ulykker. ”I tillegg til å spørre forsikringstaker, vil det kunne være formålstjenelig å foreta befarings, slik det gjøres ved tegning av forsikring som omfatter sopp- og råteskader.”⁸⁵

Opplysningene skal gis ”I forbindelse med inngåelse eller fornyelsen av en forsikringsavtale...”⁸⁶ Når informasjonen skal gis, kommer ikke helt klart frem i lovverket, men det skaper sjelden problemer. ”Uttrykket indikerer klart nok at det er snakk om den informasjon selskapet trenger for å vurdere om det vil overta forsikringen, hvilken premie det vil kreve, osv.”⁸⁷ Forsikringsselskapet vil nok derfor ønske å sikre seg denne informasjonen før forsikring inngås, slik at saken er best mulig opplyst før man tegner forsikringsavtale. Forsikringstaker er ikke etter denne paragrafen forpliktet til å gi opplysninger underveis i forsikringsforholdet, i motsetning til forsikringsselskapet.

”Loven har som utgangspunkt at forsikringstaker ikke har noen selvstendig opplysningsplikt til selskapet ved tegning.”⁸⁸ Det er derfor forsikringsselskapet som i hovedsak bør ta initiativ til å få vite hva som er relevant i forbindelsen med forsikringen. Lovgiver har også valgt å legge inn et punkt i paragrafen, som sier at forsikringstaker er forpliktet til å av eget initiativ, og gi opplysninger som man må forstå at er relevant, i forhold til forsikringen. Det må i denne sammenheng være snakk om viktig informasjon som forsikringsselskap ikke kunne visst om, og tatt initiativ til å innhente opplysninger om på egenhånd. ”Subjektivt er kravet at han eller hun <<må forstå>> dette; det er altså ikke krav om positiv kunnskap, men grov uaktsomhet for at selskapet kan reagere.”⁸⁹ Dette viser at informasjonen skal samles av forsikringsselskapet, de har ansvaret for dette. Forsikringstaker står ansvarlig for å gi korrekt informasjon, og for å ikke holde tilbake viktig informasjon som det er helt klart at forsikringsselskapet trenger for å vurdere

⁸⁵ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 67

⁸⁶ FAL § 4-1 første ledd.

⁸⁷ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 199, 200.

⁸⁸ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 67.

⁸⁹ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 68.

forsikringen. ”Bestemmelsen vil komme til å anvendelse dersom forsikringstaker vet om et konkret forhold som gjør at det etter all sannsynlighet vil skje et forsikringstilfelle i nær fremtid.”⁹⁰

Videre plikter forsikringstaker å informere forsikringsselskapet, når man finner ut at det ved tegning ble gitt feilaktige opplysninger. Dette skal skje ”uten ugrunnet opphold”⁹¹, med andre ord skal forsikringstaker informere selskapet umiddelbart etter opplysningene ble kjent. Dette må gjelde både når forsikringstaker har svart feil på spørsmål, som har blitt stilt av selskapet, og når forsikringsselskapet ikke har blitt informert om særlige forhold som forsikringstaker skulle ha informert om på egenhånd.

Forsikringstaker har i motsetning til forsikringsselskapet ingen videre informasjonsplikt etter forsikringsavtale er blitt inngått. Unntaket fra dette er når det blir innhentet opplysninger av selskapet rett i etterkant av forsikringsavtale, når dette står i sammenheng med inngåelsen av forsikringsavtalen.⁹² FAL § 4-1 annet ledd, som omhandler uriktige opplysninger, kommer også til anvendelse under forsikringstiden.

4.3 Forsikringstaker informasjonsplikt i personforsikring

”§ 13-1. (forsikringstakerens og den forsikredes plikt til å gi opplysninger om risikoen)

Så lenge selskapet ikke har påtatt seg å dekke forsikringen, kan det be om opplysninger som kan ha betydning for dets vurdering av risikoen. Forsikringstakeren og den forsikrede skal gi riktige og fullstendige svar på selskapets spørsmål. De skal også av eget tiltak gi

⁹⁰ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 68.

⁹¹ FAL § 4-1 siste ledd.

⁹² Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 200.

opplysninger om særlige forhold som de må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen.”⁹³

Ut fra ordlyden i FAL § 13-1 ser vi at informasjonsplikten skal oppfylles før forsikringsavtale inngås. Tidsperspektivet det skal skje på er uklart, om det skal skje i god tid, like før forsikring inngås eller i forbindelse med avtaleinngåelse, kommer ikke klart frem av lovverket. Men forarbeidene derimot gir oss et svar på hvor lenge informasjonsplikten gjelder. ”Bestemmelsen må forstås slik at når forsikringstaker har mottatt et bindende tilbud fra selskapet om å overta forsikringen på bestemte vilkår, opphører opplysningsplikten.”⁹⁴, finner vi i forarbeidene. Dette gjør at informasjonen må komme før forsikringsavtalen blir utstedt, ikke i forbindelse med avtaleinngåelse. For å sørge for at forsikringsselskapet har muligheten til å vurdere alle opplysninger angående forsikringsforholdet, bør denne informasjonen komme i god tid før avtaleinngåelse. I personforsikring kan det også være aktuelt å innhente informasjon fra for eksempel lege om forsikringstaker gir forsikringsselskapet fullmakt til dette.

I personforsikring er det både forsikringstaker og forsikrede som skal gi opplysningene. Det vil si at de begge (om det er ulike personer) skal svare på spørsmål fra forsikringsselskapet. ”Dersom forsikringen er tegnet på fremmed liv, vil forsikringstakers opplysningsplikt gjelde forhold vedrørende den forsikrede.”⁹⁵ Informasjonsplikten går på forhold angående den forsikredes liv og helse i personforsikring. Det er dette som er viktig for forsikringsselskap å ha gode opplysninger på. Om forsikringstaker ikke ønsker at forsikrede skal vite om forsikringen, vil forsikringsselskapet ikke kunne få opplysninger at forsikrede. I slike situasjoner må forsikringstaker informere så godt som mulig om forsikrede. Forsikringsselskapet må også vurdere forsikredes helse objektivt, og da også foreta en risikovurdering. Forsikringsselskapet bør i størst mulig grad forsøke å unngå slike forsikringer. Dette grunnet et svært usikkert forsikringsforhold, det er den forsikrede selv

⁹³ FAL § 13-1

⁹⁴ NOU 1983:56 s 86.

⁹⁵ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 315.

som best kan svare for sine egne forhold. Det er ikke sikkert at forsikringstaker i slike situasjoner kjenner all informasjon som er relevant i forhold til forsikringen.

Som i informasjonsplikten til forsikringstaker i skadeforsikring plikter forsikringstaker, men her også forsikrede, å gi forsikringsselskapet ”riktige og fullstendige svar” som det står i paragrafen. Hovedregelen her er at det er forsikringsselskapet som må søke informasjonen, og de må stille forsikringstaker og forsikrede relevante spørsmål. Forsikringstaker og forsikrede er også her forpliktet til å gi forsikringsselskapet informasjon om forhold som må anses å være svært relevant i forhold til forsikringen. Det må foreligge ”særlige forhold”⁹⁶, kravene her settes relativt høyt. Dette på lik linje med den tilsvarende reglen i skadeforsikring.

Når man inngår personforsikring er det svært vanlig å fylle ut egenerklæringsskjemaer. I personforsikring er det spesielt sykdomshistorie og generelt om helse som er relevant å få informert om, av forsikringstaker. Men ofte er det ikke samsvar i hva forsikringstaker, legger i spørsmålene, og hva forsikringsselskapet legger i dem. Dette fører til mange saker mellom partene. Feil ved informasjonen gitt av forsikringstaker er en av de sakene som oftest kommer opp for nemndene og domstolen i personforsikring. På grunnlag av dette er det viktig at man arbeider med å utvikle gode helseerklæringsskjema. Men dette er et komplisert arbeidet, skjemaet må ikke bli for komplisert, men samtidig så nøyaktig som mulig, for å unngå misforståelser mellom partene.

”Poenget her er ikke å se nærmere på hva som er eller ikke er ”uriktige opplysninger”, men vurdere hvordan informasjonen ved tegningen kan tilrettelegges, slik at man unngår å tegne forsikringer som senere medfører avslag når skade meldes.”⁹⁷ Når man fyller ut slike egenerklæringsskjema har man muligheten til å få veiledning av selgeren av forsikringen. Forsikringstakeren får muligheten til å få klarlagt hva forsikringsselskapet legger i spørsmålet. Men det er ikke alltid denne informasjonen slår like bra ut for partene. Det blir

⁹⁶ FAL § 13-1

⁹⁷ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 24.

ofte en diskusjon mellom partene om hvilken veiledning som er gitt av forsikringsselskapet under utfylling av erklæringen, om forsikringstaker ikke får den dekningen som man trodde man skulle få.

Det er også viktig for forsikringstaker at forsikringsselskapets rådgiver ikke får noen bonuser, provisjon eller andre goder av forsikringene som blir tegnet. Det øker rådgiverens troverdighet om man ikke får slike goder. Da har de ingen egeninteresse i at forsikringen blir tegnet.⁹⁸

I personforsikring har forsikringstaker informasjonsplikt til forsikringen er inngått. Det er her ingen videre informasjonsplikt i avtaleforholdet. Her er det heller ingen korrigeringsplikt, slik det er for forsikringstaker i skadeforsikring etter FAL § 4-1.⁹⁹ Forsikringstaker er ikke forpliktet til å informere om endring i sin helsetilstand eller lignende slik at forsikringsselskapet på nytt kan vurdere risikoen. Da ville i så fall litt av poenget med å tegne en personforsikring være borte.

4.4 Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker

Om forsikringstaker bryter sin informasjonsplikt i forhold til forsikringsselskapet er hovedregelen at forsikringsselskapet har rett til å si opp forsikringsavtalen. I skadeforsikring er dette regulert i FAL § 4-3 om selskapets rett til å si opp forsikringen når det har fått uriktige opplysninger. Personforsikring har en tilsvarende regel i FAL § 13-3 om selskapets rett til å si opp forsikringen og endring av avtalen når opplysningsplikten er forsømt. For personforsikring er dette den eneste situasjonen der de har rett til å si opp forsikringen. Innenfor skadeforsikring har selskapet litt større muligheter, men det kommer jeg ikke til å gå inn på her.

⁹⁸ Berthelsen, *Informasjonsplikten*, 25.

⁹⁹ Bull, *Innføring I forsikringsrett*, 201.

4.4.1 Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker i skadeforsikring.

Innholdet i FAL § 4-3 synes å være veldig klart. Om forsikringstaker velger å gi uriktige eller ufullstendige opplysninger får forsikringsselskapet rett til å si opp forsikringen. Ot.prp. nr. 49 viser at det ved høringen ikke kom noen kommentarer til FAL § 4-3, og man må da tolke dette som om alle var enige om innholdet av paragrafen. Forsikringsselskapet må si opp avtalen innen 14 dager fra de fikk kjennskap om forholdet i følge FAL § 4-3. Har der i mot forsikringstaker opptrådt svikaktig får forsikringsselskapet rett til å si opp avtalen med øyeblikkelig virkning.¹⁰⁰ Det synes å være godt samsvar mellom den direkte tolkningen av ordlyden i FAL § 4-3, og måten lovgiver ønsker at vi skal tolke den på. Det må være slik siden ingen valgte å tale i mot bestemmelsen slik den er nå, ved høringen angående FAL.

Hvilke konsekvenser brudd på informasjonsplikten kan ha for forsikringstaker finner vi en avgjørelse på av FSN 3195. Her ønsket forsikringstaker å forsikre to av sine biler, etter at han mottok et markedsføringsbrev fra forsikringsselskapet. Under utfyllingen av akseptformularet fylte han ikke ut de aktuelle boksene. Forsikringsselskapet bad ikke om disse opplysningene siden han allerede hadde uttalt at han ikke hadde meldt noen skade i løpet av de fem siste årene. ”Etter nemndas mening har sikrede med dette gitt selskapet positivt feilaktige opplysninger om forhold som han må ha forstått var av vesentlig betydning for selskapets vurdering av han som kunde.”¹⁰¹ Forsikringsselskapet fikk medhold av nemnda i at de var i sin fulle rett til å si opp forsikringen. Dette siden FAL § 4-3 var brutt.

¹⁰⁰ FAL § 4-3.

¹⁰¹ FSN 3195

Dersom det inntreffer et forsikringstilfelle og forsikringsselskapet finner ut at forsikringstaker på et tidligere tidspunkt har brutt sin informasjonsplikt ovenfor dem, kan forsikringsselskapet bruke FAL § 4-2, som gjelder nedsettelse av selskapets ansvar, når opplysningsplikten er forsømt. Denne lovparagrafen sier at ” Har forsikringstakeren svikaktig forsømt opplysningsplikten etter § 4-1, og er det inntruffet et forsikringstilfelle, er selskapet uten ansvar overfor forsikringstakeren.”¹⁰² Det er uttalt i Ot.prp. nr. 49 at forsikringstakeren må være bevist på at de opplysningene som gis er uriktige. ”I det hele tatt må sviksregelen begrenses til de situasjonene hvor forsikringstakerens forhold i kvalifisert grad fremtrer som uredelig overfor selskapet”¹⁰³ Det må med andre ord legges vekt på om det er overlagt manglende informasjon eller feilinformasjon gitt av forsikringstaker. Høyesterett uttaler i Rt. 1989 s 659, at svikaktighet også kan være å unnlate å gi opplysninger. Dette må gjelde dersom forsikrede fikk en klar oppfordring av selskapet om å informere om omstendigheten.

FAL § 4-4 setter begrensningen, som er om forsikringsselskapets rett til å påberope seg mangelfulle opplysninger. Det er svært viktig å merke seg at når forsikringstaker ikke overholder sin informasjonsplikt ovenfor forsikringsselskapet, vil dette ikke alltid gi forsikringsselskapet rett. ”Selskapet kan ikke påberope seg at det har fått uriktige eller ufullstendige opplysninger dersom det kjente eller burde ha kjent til dette forhold da det fikk opplysningene.”¹⁰⁴ Forsikringsselskapet mister i denne situasjonen sin rett til å gjøre gjeldene FAL § 4-2 og 4-3. Høringen når FAL ble vedtatt, viser at det ikke var noen innvendinger til denne paragrafen.¹⁰⁵

¹⁰² FAL § 4-2, første ledd.

¹⁰³ Ot.prp. nr. 49 s.64.

¹⁰⁴ FAL § 4-4, første ledd.

¹⁰⁵ Ot.prp. nr. 49, s.64

4.4.2 Virkningen av brudd på informasjonsplikt for forsikringstaker ved personforsikring.

FAL § 13-3 gir oss hovedregelen for brudd på informasjonsplikten i personforsikring.

Denne paragrafen forteller oss at forsikringsselskapet kan si opp avtalen dersom de finner ut at informasjonsplikten til forsikringstaker er forsømt. Her er også kravet at det ”ikke bare er lite å legge forsikringstaker eller forsikrede til last...”¹⁰⁶ Svikaktighet kan her som i FAL § 4-3 sies opp med umiddelbar virkning. ”For forsikrede og andre som er berettiget etter avtalen vil det imidlertid kunne være av stor viktighet at forsikringsforholdet fortsetter.”¹⁰⁷ Dette siden det kan ha oppstått forhold etter forsikringen ble inngått som gjør det vanskeligere for forsikringstaker å få en ny forsikring. Dette kan være dersom forsikringstaker har fått en dårligere helse i løpet av forsikringstiden.

Denne paragrafen er utformet også for å sikre forsikringstaker. Den forteller at dersom forsikringsselskapet ville inngått forsikringen om den hadde hatt riktig informasjon, mest trolig med en høyere premie, kan forsikringstaker kreve at forsikringsselskapet fortsetter forsikringen på de riktige vilkårene. Forsikringstaker kan derimot ikke kreve dette dersom det har vært utvist svik. ”I disse tilfellene har lovgiver ikke funnet noen grunn til å <<verne>> forsikringstaker eller eventuelt andre som er berettiget i henhold til forsikringen.”¹⁰⁸

Forsikringsselskapet skal når de sier opp avtalen med forsikringstaker, informere forsikringstaker om den muligheten det er til å fortsette forsikringen. Forsikringsselskapet kan i en situasjon der forsikringstaker ønsker å fortsette sin forsikring kreve de nye opplysninger som er relevante for å foreta sin vurdering av forsikringen. Disse nye opplysningene er opplysninger som går ut fra da forsikringen opprinnelig ble tegnet, det

¹⁰⁶ FAL § 13-3

¹⁰⁷ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 330.

¹⁰⁸ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 331.

skal ikke legges til grunn nye opplysninger. Grunnlaget for denne regelen er jo å sikre forsikringstaker videre forsikring, men på de korrekte vilkårene.

Ved brudd på informasjonsplikten, skal selskapet stå uten ansvar ved forsikringstilfeller etter FAL § 13-2. Dette gjelder når forsikrede har: "... svikaktig forsømt opplysningsplikten etter § 13-1..."¹⁰⁹ Med begrepet svikaktig menes: "... at forsikringstaker/forsikrede bevisst har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger til selskapet og at de er gitt i den hensikt å få en forsikringsavtale han eller hun ellers ikke ville fått, eller en bedre avtale enn han eller hun ville fått om det var gitt riktige opplysninger."¹¹⁰

Om forsikringstaker på andre måter har forsømt informasjonsplikten sin ovenfor forsikringsselskapet, kan selskapets ansvar bli satt ned eller falle helt bort dersom: "... det ikke bare er lite å legge vedkommende til last..."¹¹¹ Paragrafen sier videre at der annet ledd kommer til anvendelse, må man vurdere saken. Det man skal vurdere saken opp mot etter FAL § 13-2 tredje ledd, er risikoen av den manglende informasjonen, skyldgraden som foreligger, skadeforløpet og eventuelt andre relevante forhold.

I FSN 3407 fra 1999 ser vi at forsikringstaker klart forsømmer sin innformasjonsplikt ovenfor forsikringsselskapet. Forsikrede fyller ut sin helseerklæring uriktig på flere punkter. Forsikringsselskapets representant må ta ansvaret for at et par av punktene ble utfylt feil, siden forsikringstaker ble feilinformert av han. Forsikringsselskapet påberopte seg derfor ikke brudd på disse punktene i egenerklæringen. Nemnda uttaler at "Helseerklæringen framstår som helt misvisende, men i saken her foreligger omstendigheter som gjør at flertallet viker tilbake for å anse forholdet som svikaktig."¹¹² De velger videre å si at hun klart er mer enn lite å legge til last, slik som FAL § 13-2 annet

¹⁰⁹ FAL § 13-2, første ledd.

¹¹⁰ Brynildsen, Lid, Nygård, *Forsikringsavtaleloven*, 321.

¹¹¹ FAL § 13-2, annet ledd.

¹¹² FSN 3407

ledd krever. Hun ville ikke ha fått tegnet forsikring om hun hadde gitt riktige opplysninger. Selskapet fikk derfor med medhold av Forsikringsskadenemnda, og forsikringen ble avkortet i sin helhet.¹¹³

Dersom disse opplysningene ikke er av noen betydning for forsikringsselskapet, begrenser dette forsikringsselskapets rett til å reagere. Det må foreligge en årsakssammenheng mellom feilaktige opplysninger og forsikringen, for at forsikringsselskapet kan gjøre FAL § 13-1 gjeldene. Dette følger av FAL § 13-4 som gjelder begrensning av selskapets rett til å påberope seg mangelfulle opplysninger. Dersom selskapet kjente eller burde ha kjent til at opplysningene som forsikringstaker gav var feilaktige, mister de retten til å gjøre gjeldene sine rettigheter etter FAL § 11-2 og FAL § 11-3. Når det gjelder svikaktige opplysninger gitt av forsikringstaker, er kravene annerledes. Loven sier i denne sammenheng at forsikringsselskapet må være klar over at disse opplysningene ikke var riktige.¹¹⁴

I en uttalelse av Forsikringsskadenemnda, i FSN 3419, ser vi at nemnda tar opp spørsmålet om et forsikringsselskap kan gjøre manglende informasjon utfylt i egenerklæringsskjemaet gjeldene, dersom de fikk vite om opplysningene ved inngåelse av forsikring. ”Nemnda vil bemerke at på den ene side har forsikrede en selvstendig plikt til å gi korrekte opplysninger i selve helseerklæringen. Om det ikke er gjort, men agenten er informert om de opplysninger som skulle ha vært gitt i helseerklæringen, vil dette kunne medføre at selskapet kan tape sin rett til å påberope seg at opplysningsplikten er forsømt, jfr. FAL § 13-4 1. ledd.”¹¹⁵ Nemnda valgte imidlertid ikke å gi noen konklusjon i saken.

”Ved livsforsikring kan selskapet påberope seg at opplysningsplikten er forsømt bare dersom forsikringstilfellet er inntruffet eller selskapet har gitt varsel etter § 13-13 innen to år etter at selskapets ansvar begynte å løpe.”¹¹⁶ Når det gjelder dette avsnittet av FAL § 13-

¹¹³ FSN 3407

¹¹⁴ FAL § 13-4

¹¹⁵ FNS 3419.

¹¹⁶ Fal § 13-4 annet ledd.

4 ble den diskutert under høringen av lovforslaget. Departementet uttalte at de ønsker å sikre de etterlatte spesielt med denne regelen. Det eneste unntaket som skal gjelde for denne regelen er i følge departementet svik. I uttalelsen sies det at ”Departementet vil peke på at de etterlattes behov for å kunne stole på at erstatningen under en livsforsikringsavtale faktisk kommer til utbetaling, tilsier at uangripelighetsregelen i annet ledd bør gjelde mest mulig ubeskåret.”¹¹⁷

5 Konklusjon

Informasjonsplikten i forsikringsrett er svært komplisert på mange måter. På den ene siden finner vi rettsregler som tilsynelatende er lette å forstå ut fra lovteksten. På den andre siden stilles det svært mange skjønnsmessige regler ut i fra lovgivningen i FAL. Man må derfor gjennom mange rettskilder for å finne svar på spørsmål angående informasjonsplikten. Forarbeidene viser at lovgiver med hensikt har laget disse skjønnsmessige reglene. Dette begrunnet de med at forsikringsretten stadig er under utvikling.¹¹⁸

Sett ut i fra undersøkelsen jeg har nevnt tidligere i oppgaveteksten, er ikke forsikringstakerne fornøyde med den informasjonen de får fra forsikringsselskapene. Siden FAL i stor grad er bygd på skjønnsmessige regler, vil dette føre til at det blir vanskelig for forsikringstaker å bli kjent med sine rettigheter via lovverket. Forsikringsselskapet har i denne sammenheng en stor jobb og gjøre, for å få forsikringstakerne til å føle seg trygge på at de får den informasjonen de trenger i et forsikringsforhold.

At det finnes ulike regler for hvilken informasjon de ulike forsikringsselskaperne skal gi, kan også være vanskelig å forstå for forsikringstaker. Det stilles ulike krav til hvilken

¹¹⁷ Ot.prp. nr.49. s 122.

¹¹⁸ Ot. prp. nr. 49

veiledning du kan forvente å få av en forsikringsrådgiver, kontra en aksessorisk forsikringsagent.

I disse dager er det oppe til debatt en endring av FAL slik den er i dag. Der blir også informasjonsplikten i forsikringsrett vurdert.¹¹⁹ Det blir i denne sammenheng også sett på hvor mye forsikringstaker skal måtte informere om, med tanke på sikkerhet rundt personopplysninger. Lovgivers stadige arbeid med FAL, viser at dette er et felt som stadig er i utvikling.

¹¹⁹ Odelstingsproposisjon nr. 41 (2007-08) Om lov om endring i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler m.m

6 Kilder

6.1 Artikkel

Engstrøm, Bjørn. ”Forsikringsselskapenes informasjonsplikt – erstatningsansvar ved brudd på informasjonsplikten”. Publisert i Tidsskrift for Erstatningsrett, nr. 4, 2004. (s. 229 – 242).

6.2 Domsregister

6.2.1 Rettens Gang (RG)

- RG 1994 s. 171.

6.2.2 Norsk rettstidende (Rt)

- Rt. 1987 s. 744
- Rt. 1989 s. 659
- Rt. 1997 s. 1807

6.3 Forarbeider

- NOU 1983:56, Lov om avtaler om personskadeforsikring
- NOU 1987:24, Lov om avtaler om skadeforsikring
- Odelstingsproposisjon nr. 41 (2007-08) Om lov om endring i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler m.m
- Odelstingsproposisjon nr. 49 (1988-89) Om lov om forsikringsavtaler m.m

6.4 Forskrifter

- Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet av 27. februar 2006 nr. 252
- Forskrift om opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring av 5. mai 1995 nr. 582
- Forskrift om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring av 5. mai 1995 nr. 581

6.5 Forsikringsskadenemndas uttalelser (FSN)

- FSN 727
- FSN 957
- FSN 1494 (1992)
- FSN 1531 (1992)
- FSN 2793 (1997)
- FSN 3195 (1998)
- FSN 3338 (1999)
- FSN 3407 (1999)
- FSN 3419 (2000)
- FSN 6146 (2006)
- FSN 6799 (2007)

6.6 Hefter

Berthelsen, Elisabeth. *Informasjonsplikten*. 5. utg. Oslo: BI forsikringsakademiet, 2003.

6.7 Litteratur

Brynildsen, Claus. Lid, Børre. Nygård, Truls. *Forsikringsavtaleloven: med kommentarer*. 1 utg. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2001.

Bull, Hans Jacob. *Innføring i forsikringsrett: Innføring i forsikringsrett – kapittel I – III* 9. utg. Oslo: Hustrykkeriet, 2003.

Bull, Hans Jacob. *Innføring i forsikringsrett: Innføring i forsikringsrett – kapittel IV – VIII* 9. utg. Oslo: Hustrykkeriet, 2003.

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2001.

Gisle, Jon. Andenæs, Kristian. Bernt, Jan Fridthjof. Falkanger, Thor. Gjønnnes, Arnhild Dordi. m.fl. *Jusleksikon*. 2.utg. Oslo: kunnskapsforlaget, 2002.

6.8 Lover

- Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31. mai 1918 nr. 4

- Lov om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) av 16. juni 1989 nr.69
- Lov om forsikringsavtaler (tidligere forsikringsavtaleloven) av 6. juni 1930 nr. 20
- Lov om forsikringsformidling av 10. juni 2005 nr. 41
- Lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) av 10. juni 2005 nr. 44

6.9 URL

Europeiske reiseforsikring – en del av If. *Våre forsikringer*.

<http://www.europeiske.no/web/no/europeiske.nsf/noframes/7B49F41525039D69C1256F5800305725> (oppsøkt 15.02.08).

Forbrukerrådet. *FNH og Forbrukerrådet med felles undersøkelse*. Forbrukerrådet, 03.04.2008 11:30.

[http://forbrukerportalen.no/Artikler/2008/FNH og Fr med felles undersokelse](http://forbrukerportalen.no/Artikler/2008/FNH_og_Fr_med_felles_undersokelse) (oppsøkt 08.04.08).

Forsikringsklagekontoret. *Forsikringsklagekontoret*.

<http://www.forsikringsklagekontoret.no/vis.asp?id=1> (oppsøkt 15.01.08).

Gjensidige. *Forsikring*.

<https://www.gjensidige.no/forsikring/internett/side?id=c373e9036a027b463595505054503030> (oppsøkt 15.02.08).

If. *Forsikringer*.

<http://www.if.no/web/no/private.nsf/noframes/4991347A4492A411C1256B020057652C> (oppsøkt 15.02.08).

Kredittilsynet. *Tilsyn med skadeforsikring, livsforsikring og pensjon mv.* Kredittilsynet, 05.06.2001. <http://www.kredittilsynet.no/wbch3.exe?p=1672> (oppsøkt 15.03.08).

Lovdata. <http://www.lovdata.no/> (oppsøkt 05.01.08).

Opinion. *Omdømmemåling av skadeforsikringsbransjen.* Opinion, november 2007. [Felles undersøkelse FNH/FR \(1 Mb\)](#) (oppsøkt 08.04.08).

Regjeringen. <http://www.regjeringen.no/nb.html?id=4> (oppsøkt 20.01.08).

Sparebank1. *Bank og forsikring – to sider av samme sak.*

https://www2.sparebank1.no/portal/1001/3_privat?nfpb=true&pageLabel=page_privat_forsikring_forside_felles (oppsøkt 15.02.08).